

Krajský pamiatkový úrad Trnava, Cukrová 1, 917 01 Trnava

Kopčany- Pamiatková zóna

Zásady ochrany pamiatkového územia

Trnava, jún 2014

Spracovateľský kolektív:

Urbanisticko - historický výskum územia:	Mgr Peter Grznár Ing. Alexandra Jakabšicová Ing.arch. Gabriela Kvetanová
Stavebný a historický vývoj územia:	Mgr. Adriana Kondlová
Názvy lokalít a krajinných prvkov územia:	Mgr. Zuzana Rábiková
Zásady ochrany, obnovy a prezentácie hodnôt územia:	Mgr Peter Grznár Ing. Alexandra Jakabšicová Ing.arch. Gabriela Kvetanová
Konzultácie:	PhDr. Peter Baxa Ing.arch. Viera Dvořáková

Obsah textovej časti

A.	ZÁKLADNÉ IDENTIFIKAČNÉ ÚDAJE O ÚZEMÍ	4
A.1.	Názov pamiatkového územia	4
A.2.	Orgán, ktorý pamiatkové územie vyhlásil	4
A.3.	Vymedzenie pamiatkového územia	4
B.	ÚDAJE O ZADANÍ A SPRACOVANÍ MATERIÁLU	6
C.	ÚDAJE O ÚZEMNOPLÁNOVACÍCH DOKUMENTÁCIÁCH (UPD), PODKLADOCH, PRAMEŇOCH A POUŽITEJ LITERATÚRE	7
C.1.	Prehľad v súčasnosti platných územnoplánovacích dokumentácií a projektov	7
C.2.	Podklady a pramene	8
C.3.	Literatúra	10
C.4.	Mapové podklady	11
D.	HISTORICKÝ, URBANISTICKO-ARCHITEKTONICKÝ A KRAJINÁRSKY VÝVOJ ÚZEMIA	11
D.1.	Stručný historický a stavebný vývoj územia	11
D.2.	Zásadné urbanistické a krajinárske vývojové etapy územia	15
D.3.	Urbanistická štruktúra pamiatkového územia	19
E.	CHARAKTERISTIKA PAMIATKOVÝCH HODNÔT ÚZEMIA	22
E.1.	Pamiatkové hodnoty územia hmotnej povahy	22
E.1.1.	Archeologické dedičstvo	22
E.1.2.	Objektová skladba územia	23
E.1.2.1.	Kategorizácia nehnuteľností	24
E.1.3.	Krajinný obraz územia	28
E.1.3.1.	Historická zeleň, vodné plochy a toky	29
E.1.3.2.	Ostatné plochy	32
E.1.4.	Funkčné využitie územia a objektov v pamiatkovom území	33
E.2.	Pamiatkové hodnoty nehmotnej povahy	34
E.2.1.	Kultúrne hodnoty	34
E.2.2.	Názvy lokalít a krajinných prvkov	35
E.3.	Vyhodnotenie pamiatkových hodnôt územia a odôvodnenie jeho ochrany	35
F.	ZÁSADY OCHRANY, OBNOVY A PREZENTÁCIE HODNÔT ÚZEMIA	38
F.1.	Základné požiadavky ochrany územia	38
F.2.	Požiadavky na primerané funkčné využitie územia	41
F.3.	Požiadavky na zachovanie, ochranu a prezentáciu archeologických nálezísk	44
F.4.	Požiadavky na zachovanie, údržbu a regeneráciu historickej zelene	46
F.5.	Požiadavky na zachovanie, údržbu a regeneráciu objektovej skladby	49
F.5.1.	Požiadavky na zachovanie, údržbu a regeneráciu NKP	49
F.5.2.	Požiadavky na zachovanie, údržbu a regeneráciu objektov s pamiatkovou hodnotou	49
F.5.3.	Požiadavky na zachovanie, údržbu a regeneráciu ostatných objektov v pamiatkovej zóne	49
F.6.	Požiadavky na zachovanie, ochranu a prezentáciu pamiatkových hodnôt územia pri riešení nových prvkov	50
F.6.1.	Požiadavky na riešenie komunikácií a povrchových úprav urb. priestorov	51
F.6.2.	Požiadavky na riešenie technickej infraštruktúry	53
F.6.3.	Požiadavky pre umiestnenie reklamy a informačných systémov	53
F.7.	Požiadavky na ochranu siluety a panorámy územia	54
G.	SPOLUPRÁCA NA REGENERÁCII PAMIATKOVÉHO ÚZEMIA	56
H.	Prílohy	

A. ZÁKLADNÉ IDENTIFIKAČNÉ ÚDAJE O ÚZEMÍ

A.1. Názov pamiatkového územia

Pamiatková zóna Kopčany (PZ)

A.2. Orgán, ktorý pamiatkové územie vyhlásil

Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky

Dátum vyhlásenia: 30.04.2008

Číslo rozhodnutia: MK – 1724/2008 – 51/5951

A.3. Vymedzenie pamiatkového územia

Súpis parciel a hranica PZ sú spracované podľa rozhodnutia MK SR o vyhlásení pamiatkovej zóny, podľa mapy katastra nehnuteľností zo dňa 24.8.2007 ku dňu vyhlásenia (ďalej ako mapa KN) a podľa pozemkov zakreslených na mapách pozemkového katastra (v ďalšom ako mapa PK). Súčasťou chráneného územia sú aj parcely rozdelené podlomením.

Súpis parciel, nachádzajúcich sa v pamiatkovej zóne

Parcely podľa mapy katastra nehnuteľností (KN)

Katastrálne územie Kopčany

3402/1 necelá, 3418, 3419, 3425/3, 3426/1, 3444, 3445, 3482/1, 3502, 3503, 3504, 3507, 3509, 3510, 3512, 3524, 3526, 3528, 3529/1, 3530, 3540/1, 3540/3, 3540/4, 3542, 3557/2, 12472, 3557/1 necelá, 3557/2, 1176/5 necelá

Katastrálne územie Holíč

12400/3 necelá, 12471 necelá, 12400/5 necelá, 12473, 12400/6

Parcely podľa mapy pozemkovej knihy (PK)

k.ú. Kopčany:

3426 necelá, 3436, 3437, 3438 necelá, 3439 necelá, 3440, 3441, 3442, 3449, 3450, 3451, 3452 necelá, 3453 necelá, 3454, 3455 necelá, 3456, 3457, 3458, 3459, 3460 necelá, 3461 necelá, 3474, 3478, 3481, 3482, 3483, 3480, 3479, 3485, 3486, 3487, 3484, 3448, 3543, 3446, 3447, 3492, 3493, 3494, 3491, 3490, 3489, 3488, 3499, 3500, 3419, 3418, 3407 necelá?, 3498, 3497, 3496, 3495, 3503, 3502, 3504, 3505, 3509, 3508, 3511, 3512, 3524, 3513, 3506, 3530, 3531, 3532, 3507, 3510, 3524, 3533, 3534, 3535, 3536, 3537, 3538, 3539, 3529, 3557, 3558, 3559 necelá, 3560 necelá, 3542, 3501, 3514, 3515, 3523, 3524, 3525, 3526, 3528, 3540, 3541, 3548, 3549, 3550, 3551, 3552, 3547, 3546, 3545, 3553, 3554, 3555, 3520, 3521, 3556, 3522, 3516, 3512, 3518, 3444, 3445, 3435, 3402/1, 3402/2, 1176, 1337, 1184 necelá, 1185 necelá, 1186, necelá, 1187 necelá, 1188 necelá, 1189 necelá, 1190 necelá, 1191 necelá, 1191 necelá, 1192, necelá, 1193 necelá, 1194 necelá, 1195 necelá, 1196 necelá, 1197 necelá, 1198 necelá, 1199, necelá, 1200 necelá, 1201 necelá, 1202 necelá, 1203 necelá, 1204 necelá, 1205 necelá, 1206, necelá, 1207 necelá, 1208 necelá, 1209 necelá, 1210 necelá, 1211 necelá, 1212 necelá, 1213 necelá, 1214 necelá, 1215 necelá, 1216 necelá, 1217 necelá,

1218 necelá, 1219 necelá, 1220 necelá, 1221/1 , 1221/4 , 1221/6 , 1222 necelá, 1223 necelá, 1224 necelá, 1225 necelá, 1226 necelá, 1227 necelá, 1228 necelá, 1229 necelá, 1230 necelá, 1231 necelá, 1232 necelá, 1233 necelá, 1234 necelá, 1235 necelá, 1237 necelá, 1238/1, 1238/3, 1239 necelá, 1240 necelá, 1241 necelá, 1242 necelá, 1243/1, 1244/1, 1245/1, 1246/1, 1247/1, 1248 necelá, 1249 necelá, 1250 necelá, 1251 necelá, 1252 necelá, 1253 necelá, 1254 necelá, 1255 necelá, 1256 necelá, 1257 necelá, 1258 necelá, 1259 necelá, 1260 necelá, 1261 necelá, 1262 necelá, 1263 necelá, 1264 necelá, 1265 necelá, 1266 necelá, 1267 necelá, 1268 necelá, 1269 necelá, 1270 necelá, 1271 necelá, 1272/1, 1272/4, 1272/5, 1273 necelá, 1274 necelá, 1275 necelá, 1276 necelá, 1277 necelá, 1278 necelá, 1279 necelá, 1280 necelá, 1281 necelá, 1282 necelá, 1283 necelá, 1284/1, 1285/1, 1286 necelá, 1287 necelá, 1288 necelá, 1289 necelá, 1290 necelá, 1291 necelá, 1292 necelá, 1293 necelá, 1294 necelá, 1295 necelá, 1296 necelá, 1297 necelá, 1298 necelá, 1299 necelá, 1300 necelá, 1301 necelá, 1302 necelá, 1303 necelá, 1304 necelá, 1205/1 necelá, 1206 necelá, 1307 necelá, 1308 necelá, 1309 necelá, 1310 necelá, 1311 necelá, 1312 necelá, 1313 necelá, 1314 necelá, 1315 necelá, 1316 necelá, 1317 necelá, 1318 necelá, 1319 necelá, 1320 necelá, 1321 necelá, 1322 necelá, 1323 necelá, 1324 necelá, 1225/1 necelá, 1325/2 necelá, 1326 necelá, 1327 necelá, 1328 necelá, 1329 necelá, 1330 necelá, 1331 necelá, 1332 necelá, 1333 necelá, 1334 necelá, 1335 necelá, 1336 necelá

k. ú. Holič:

2410, 2411, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2501, 2500, 2471 necelá, 2472

Hranica PZ začína na západnom okraji prístupovej komunikácie vedúcej na územie zóny (pozemok parc. č. 3577) v bode kde komunikácia pretína hranicu medzi pozemkami parc.č. 3557 a 3558 sleduje južným smerom západný okraj cesty (pozemok parc. č. 3577) rozdeľujúcej v týchto miestach na dve časti pozemok parc. č. 3558 a to až do bodu, kde cesta pretína hranicu pozemku parc.č.3595. Tu hranica PZ opúšťa okraj cesty a sleduje rozhranie pozemkov parc.č. 3558 a 3595 až po hranicu pozemku parc.č. 3559 O tomto bode je hranica vedúca západným smerom totožná s rozhraním pozemkov parc.č. 3558 a 3559 až do bodu, v ktorom pretína východnú hranicu pozemku parc.č. 3557/2 (podľa mapy KN), tu sa stáča južným smerom a pokračuje po rozhraní pozemkov parc.č. 3557/2 a 3559 súbežne s Kačím kanálom až do juhozápadného rohu pozemku parc.č. 3557/2(podľa mapy KN), ide ďalej po východnom okraji Kačieho kanála, t.j. pozemku parc.č. 3542 do miest kde sa Kačí kanál vlieva do Kýštora. Hranica PZ tu pokračuje krátkym úsekom po západnom okraji Kýštora t.j. pozemku parc.č. 1176/1 (podľa mapy KN) a kolmo ho prekračuje na východnú stranu v mieste, kde Kýštor pretína predĺženie severovýchodnej hranice pozemku parc. č. 7342 Tu hranica PZ pokračuje smerom na juh po východnom okraji hranici pozemku parc.č. 1176/1 (podľa mapy KN), plynule prechádza na západný okraj pozemku parc.č. 1176/5 (podľa mapy KN) až do miest, kde Kýštor pretína pozemok parc.č. 1184. Tu hranica PZ kolmo prechádza Kýštor a severozápadným smerom pokračuje po juhozápadnej hranici pozemku parc.č. 1184 až na západný breh kanála Nová Struha , t.j. západný okraj pozemku parc.č. 3402/1 (podľa mapy KN), pokračuje po ňom po juhozápadný roh pozemku parc.č. 1190, kde prekračuje kanál Nová Struha. Hranica PZ na západnom brehu Novej Struhy pokračuje po rozhraní pozemkov parc.č. 3402/2 a 3407/1 (podľa mapy KN) až po priesečník severného rohu pozemku parc.č. 3402/2 a západnej hranice pozemku parc.č. 3402/1 t.j. kanála Nová Struha (podľa mapy KN). Tu sa lomí severozápadným smerom tak, že ide súbežne s juhozápadnou hranicou parciel 3499 a 3500, plynule sa napája na západný roh krátkeho južného úseku hranice pozemku parc.č. 3418 (podľa mapy KN) a pokračuje rozhraním pozemkov parc.č. 3418 a parc.č. 3407/1 až po pozemok 3435/2 (podľa mapy KN). Hranica PZ je odtiaľto totožná s východnou stranou pozemku parc.č. 3435/2 vytvárajúcou plynulý oblúk západného

okraja PZ až po pozemok parc.č.3425/3, kde sa lomí a pokračuje juhovýchodným smerom po katastrálnej hranici katastrov Kopčany a Holíč, t.j. po severnej hranici pozemkov parc.č. 3425/ a 3436, východnej hranici pozemkov, parc. č. 3437,3440 a 3441 až k severovýchodnému cípu pozemku parc.č. 3442, kde sa otáča severovýchodným smerom, prebieha po severozápadnej hranici pozemku parc.č. 3443 až po jeho severovýchodný cíp. V tomto bode, ktorý je spoločným pre severný roh pozemkov, parc.č. 2410, 2411 a 3443 hranica PZ opúšťa hranicu katastra a pokračuje územím katastra Holíč po rozhraní pozemkov parc.č. 2411 a 2412 až k Novej Struhe (pozemok parc.č. 12471 podľa mapy KN). Hranica PZ sa po prekročení Novej Struhy lomí juhovýchodným smerom, vedie medzi pozemkami parc.č. 2501 a 2502 až po pozemok parc.č. 2499, sleduje jeho severozápadnú hranicu a na východnom konci pozemku pokračuje južným smerom po rozhraní medzi východným koncom pozemkov parc.č. 2499 až parc.č. 2474 (zostupne) a západnou hranicou pozemku 3281 až po pozemok parc.č. 3558. Hranica PZ pokračuje ďalej po katastrálnej hranici medzi Katastrami Kopčany a Holíč prebiehajúcej po rozhraní pozemkov parc.č. 3557 a parc.č. 3281 až po juhovýchodný cíp pozemku parc.č. 3557, kde opúšťa katastrálnu hranicu, otáča sa západným smerom, pokračuje po južnom okraji pozemku parc.č. 3557 a pretína prístupovú komunikáciu do PZ (pozemok parc.č. 2473), ktorá rozdeľuje pozemok parc.č. 3557 na dve časti).

B. ÚDAJE O ZADANÍ A SPRACOVANÍ MATERIÁLU

Zásady ochrany pamiatkového územia (ďalej len „Zásady“) sú dokumentom na vykonávanie základnej ochrany pamiatkového územia v zmysle § 29 ods. 2 a § 32 zákona č. 49/2002 Z.z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov (pamiatkový zákon). Potreba ich vypracovania vyplýva tak z požiadaviek všeobecne záväzných právnych predpisov, ako aj z každodennej praxe pamiatkovej ochrany v pamiatkovej zóne, kde je potrebné pre chránené územie stanoviť hlavné princípy pamiatkovej ochrany. Tento materiál bude zároveň slúžiť ako podklad pre zmenu územnoplánovacej dokumentácie Obce Kopčany podľa zákona č.50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku v znení neskorších predpisov. Krajský pamiatkový úrad Trnava vypracoval zásady v súlade s rozhodnutím MK SR č. MK-1724/2008-51/5951 o vyhlásení pamiatkovej zóny Kopčany a na základe zaradenia vypracovania materiálu do Plánu hlavných úloh Pamiatkového úradu SR(PU SR) pre Krajský pamiatkový úrad Trnava.

Zásady na PZ Kopčany boli vypracované na základe urbanisticko-historického výskumu, spracovaného Krajským pamiatkovým úradom Trnava v roku 2012. Výskum spolu s návrhom zásad bol zaslaný na odbornú-metodickú komisiu (OMK) PÚ SR. Po preštudovaní materiálu prebehlo jeho prerokovanie na OMK a listom č. PUSR-2013/20164_4/82300/POR zo dňa 18.12.2013 bolo vydané stanovisko s pripomienkami. Pripomienky sú vo veľkej miere zapracované do tohto materiálu.

Zo znenia § 29 zákona č. 49/2002 Z.z. o ochrane pamiatkového fondu vyplýva, že „Zásady ochrany pamiatkovej rezervácie alebo pamiatkovej zóny obsahujú požiadavky na primerané funkčné využitie územia, na zachovanie, údržbu a regeneráciu historického pôdorysu a parcelácie, objektivej skladby, výškového a priestorového usporiadania objektov, prvkov interiéru a uličného parteru, charakteristických pohľadov, siluety a panorámy, archeologických nálezísk, prípadne ďalších kultúrnych a prírodných hodnôt pamiatkového územia.“ Keďže PZ Kopčany predstavuje špecifické územie s prevládajúcou kultúrnou krajinou a archeologickými nálezmi, materiál modifikuje obsahovú stránku zásad tak, aby zodpovedal tomuto charakteru územia a jeho pamiatkovým hodnotám.

C. ÚDAJE O ÚZEMNOPLÁNOVACEJ DOKUMENTÁCIÍ, PODKLADOCH, PRAMEŇOCH, LITERATÚRE

C.1. Prehľad v súčasnosti platných územnoplánovacích dokumentácií a projektov

Územný plán Veľkého územného celku Trnavský kraj

schválený zastupiteľstvom Trnavského samosprávneho kraja dne 19. 2. 2004 a dodatkom Zmeny a doplnky č. 2. (Zpracovateľ AUREX, s. r. o., Bratislava 2007)

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Trnavského samosprávneho kraja 2009-2015

schválený zastupiteľstvom Trnavského samosprávneho kraja uznesením č. 135 dňa 15. 12. 2010 Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja

Územný plán obce Holič. Zmeny a doplnky č. 2 z roku 2004.

Vypracoval: Združenie Archicon.

Kopčany - územní plán obce.

Vypracoval: Ing. arch. Múranica,

Objednavateľ: Obecný úrad Kopčany, august 2004, M 1:5000

schválený uznesením Obecného zastupiteľstva č. 155/2004 (VZN obce č. 4/2004)

Zmeny a doplnky Územného plánu (ÚPN) Kopčany č. 1/2010, ktorými sa mení a doplňuje všeobecne záväzné nariadenie obce Kopčany č. 4/2004, ktorým se vyhlasuje Závazná časť Územného plánu obce Kopčany, zodpovedný riešiteľ M. Krumpolcová, AZ PROJECT -Všeobecne záväzné nariadenie č. 3/2011 obce Kopčany zo dňa 17. 6. 2011.

Územný plán regiónu - Trnavského samosprávneho kraja, Prieskumy a rozbor, Krajinnno-ekologický plán, 2011

Obstarávateľ: **Trnavský samosprávny kraj**

Spracovateľ: **AUREX spol. s r.o.** Bratislava

Archeologický park Mikulčice-Kopčany

Vypracoval: Fakulta architektury Slovenskej technickej univerzity v Bratislave, Vazovova 5, 812 43 Bratislava 1

Doc. Ing. arch. Jana Gregorová, PhD., Doc. Ing. arch. Ján Ilkovič, PhD., Ing. arch. Pavol Pauliny

Zadávatel: Obec Mikulčice a Obec Kopčany,

Vypracované: 2006, uložené: Obecní úřad Mikulčice a Obecný úřad Kopčany

Geodetické zameranie nominovaného územia a jeho nárazníkovej zóny

(Pamiatkovej zóny Kopčany). Zadavateľ: Obec Kopčany,

Spracoval: Geodetická kancelár GEO-cz Tábor, jún 2007.

Památky Velké Moravy SLOVANSKÉ HRADIŠTĚ V MIKULČICÍCH A KOSTEL SV. MARGITY ANTIOCHJSKÉ V KOPČANECH

Kulturní statek České republiky a Slovenské republiky navrhovaný k zápisu na Seznam světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO
Česká republika a Slovenská republika 2012

Vegetačné úpravy okolia Kostola sv. Margity Antiochijskej.

Vykonávací projekt

Vypracoval Přemysl Krejčířík, september 2009

Krajinný potenciál v kontexte strategického rozvoja územia obce Kopčany

Vypracoval: Ateliér Dobrucká, s. r. o., Nitra 2008

Oznámenie o strategickom dokumente (podľa § 5 zákona č. 24/2006 Z. z o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a doplnení niektorých zákonov)

Ing. Mária Krumpolcová , AŽ PROJEKT s.r.o., Bratislava,

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja pre obdobie rokov 2007 – 2013 s výhľadom aj na obdobie rokov 2014 - 2020

Koordinačný tím:

Ing. Peter Filo – projektový manažér, Ekonomická Univerzita, Bratislava, PhDr. Mária Sluková – sociológ, ERA o.z., Bratislava, Ing. Dušan Dubecký - starosta Kopčany, Ing. Anna Kovariková – OcÚ Kopčany

Do finálnej verzie spracoval: ERA o.z., Bratislava, 2007

Rekonštrukcia a dobudovanie prístupových komunikácií, chodníkov v archeoparku Mikulčice- Kopčany na slovenskej strane k lávke cez rieku Moravu, projektová dokumentácia pre územné rozhodnutie, stavebné povolenie, realizačný projekt. Ing. Vojtech Krumpolec, december 2012

C.2. Podklady a pramene

Základný výskum, obec, Kovačovičová, 1956, PÚ- Bratislava, Inv.č. Z 60.

Základný výskum, obec, Kovačovičová, 1955, PÚ- Bratislava, Inv.č. Z1649.

Ochrana a záchrana archeologických a historických pamiatok na Slovensku ako integrálna súčasť európskeho kultúrneho dedičstva, II. etapa rok 2004. Fakulta architektúry STU v Bratislave, Archív KPÚ Trnava, inv č. A 2043

Návrh na vyhlásenie pamiatkovej zóny Kopčany. PhDr. Peter Baxa a Ing. Veronika Vagenknechtová, júl 2007, PU SR Bratislava

Rozhodnutie MKSR č. 1724/2008-51/5951 z 30.4.2008 o vyhlásení pamiatkovej zóny Kopčany

Kostol sv. Margity, číslo ÚZPF 10820

- Výskumná správa zo zisťovacieho archeologického výskumu r.1998-2000, Baxa, 2001, PÚ- Bratislava, Inv.č. T 5510.
- Grafická dokumentácia, Tóth, kol., 1995, PÚ- Bratislava, Inv.č. A 4222.
- Správa o výsledkoch archeologického výskumu, Sabadošová, 1998, PÚ- Bratislava, Inv.č. T 5121.
- Archeologický výskum- prírast. Denník, Baxová, 1999, PÚ- Bratislava, Inv.č. T 5363.
- Fyz.- chemické rozbery, Šujanová, 1977, PÚ- Bratislava, Inv.č. R 701.

- Fyz.- chemické rozbery, Šujanová, 1977, PÚ- Bratislava, Inv.č. T 2117.
- Návrh na reštaurovanie gotických okien kostola, kostol, Puškár, Illéš, 2001, KPÚ Trnava, Inv.č. R 173.
- Dodatok k návrhu na reštaurovanie gotických okien, kostol, Puškár, Illéš, 2003, KPÚ Trnava, Inv.č. R 174.
- Návrh na reštaurovanie- okná v západnom, východnom a severnom múre, kostol, 2003, KPÚ Trnava, Inv.č. R 175.
- Návrh na reštaurovanie (gotických) exteriérových omietok, kostol, Mýtnik, Puškár, 2004, KPÚ Trnava, Inv.č. r 176.
- Záverečná správa z postupu reštauračných prác na kamennom portáli, kostol, Orth, 1999, KPÚ Trnava, Inv.č. R 177.
- Návrh novotvaru vstupných dverí, kostol, Janotová, 1999, KPÚ Trnava, Inv.č. A 1763.
- Statické zabezpečenie- I.etapa, južná a západná stena, kostol, PRODIS, 1999, KPÚ Trnava, Inv.č. A 1764.
- Statické zabezpečenie- dodatok 1. aktualizácia, kostol, Kohút, 2004, KPÚ Trnava, Inv.č. A 1765.
- „Mojžišová II.“ p.č. 624, 1897.
- Návrhy konštrukcie krovu a strešného plášťa, kostol, 2000, KPÚ Trnava inv.č. A 2061
- Technická správa- komplexné prieskumy, meranie a návrhy opatrení- mikroklíma, kostol, 2009, KPÚ Trnava inv.č. A 2062
- Správa o výsledkoch architektonického výskumu, kostol, 1995- 1998, KPÚ Trnava inv.č. T 691
- Umelecko- historický výskum, kostol, 2008, KPÚ Trnava inv.č. T 692
- Návrh konštrukcie krovu a strešného plášťa, KPÚ Trnava, inv. č. A 2061
- Technická správa- komplexné prieskumy, meranie a návrhy opatrení, KPÚ Trnava, inv. č. A 2062
- Správa o výsledkoch architektonického výskumu, KPÚ Trnava, inv. č. T 691
- Umelecko- historický výskum, KPÚ Trnava, inv. č. T 692
- Ochrana a záchrana archeologických a historických pamiatok na Slovensku ako integrálna súčasť európskeho kultúrneho dedičstva. Štátna výskumná úloha 50d/2003-2005 – Etapa 1 – Prezentácia kostola sv. Margity Antiochijskej s cintorínom v Kopčanoch. Gregorová,J., Paulíny, P.,Vaščák, M. Škrovina,M., Baxa,P., 2003
- Pamiatková obnova častí objektu NKP kostola sv. Margity Antiochijskej s cintorínom v Kopčanoch, G + G Projekt, obnova pamiatok s.r.o. a kol.
- Návrh komplexnej obnovy NKP Kostola sv. Margity Antiochijskej Kopčany, realizačný projekt stavby. Ing. arch. Pavel Gregor- Ing. arch. Jana Gregorová, december 2011

Stavba hospodárska (Kačenáreň), číslo ÚZPF 11748/0

- Návrh na vyhlásenie NKP, Mgr. A. Kondlová, 2010, KPÚ Trnava inv.č. T 690
- Archívno- historický výskum dejín Kopčianskej kačenárne v 18.- 20. storočí. Radoslav Ragač, 2012
- Architektonicko-historický výskum Kačenáreň Kopčany, p.č. 35262. Viktor Ferus, 2011
- Kačenáreň v Kopčanoch. Grigar, Vladimír In: Záhorie č. 1- 1995

Nádrž vodná (odchyťový rybník divých kačíc), číslo ÚZPF 11809/0

Návrh na zápis do ÚZPF, Odchyťový rybník divých kačíc, 2011, Mgr. A. Kondlová, KPÚ Trnava, inv. č. T 701

C.3. Literatúra

- Apell, Rudolf a kol.: Kopčany, dejiny obce. Obecný úrad v Kopčanoch 1992 (In. www.kopcany.sk)
- Apell,R.: Dušnice a kostolík sv. Margity v Kopčanoch. In: Záhorie. č. 5, 1994, roč. III., s. 24.
- Baxa Peter a kol: Great moravian graves at Church of St. Margare of Antioch in Kopčany. In: Pamiatky a múzeá, Revue pre kultúrne dedičstvo. Slovenské národné múzeum a Pamiatkový úrad SR 2006
- Baxa,P. – Drahošová,V. – Sabadošová, E. – Havlík,M.: Výskum kostola sv. Margity v Kopčanoch.In: AVANS 1998, Nitra, s.28-29
- Baxa, Peter: Pokračovanie výskumu interiéru kostola sv. Margity v Kopčanoch. In:AVANS 1999, Nitra, s.21
- Baxa, Peter: K významu kostola sv. Margity Antiochijskej v dejinách Kopčian, okr. Skalica.In: zborník Pamiatky Trnavy a Trnavského kraja č. 3, Trnava 2000, s. 44-47
- Baxa,P. – Gregorová,J. – Poláček,L.: Projekt archeologického parku Mikulčice – Kopčany. In: Pamiatky a múzeá 1/2003, s. 53-57
- Baxa, Peter – Glaser-Opitzová Renata: Prvé výsledky výskumu cintorína pri kostole sv. Margity v Kopčanoch. In: zborník Pamiatky Trnavy a Trnavského kraja č. 8, Trnava 2005, s. 17-26
- Buchta, František: Skalica a Záhorie, osobnosti – história - pamiatky. Mesto Skalica, Skalica-Bratislava 200
- Cambel, Samuel a kol.: Dejiny Slovenska II. (1526- 1848), VEDA SAV, Bratislava 1987
- Drahošová,V. – Vančo,M.: Výskum kaplnky sv. Margity v Kopčanoch. In: AVANS 1994, Nitra, s. 42
- Drahošová,V.: Pokračovanie výskumu sv. Margity v Kopčanoch. In: AVANS 1995, Nitra, s. 38
- Grigar, V.: Kronikár Kopčian Imrich Domborský (1903-1983). In: Záhorie. č.4, 2003, roč.XII., s. 21-22.
- Güntherová, Alžbeta: Súpis pamiatok na Slovensku, zväzok druhý K-P. Obzor, Bratislava 1968
- Hoferka, Martin: Šaštínsky (vice)arcidiachonát v 16.- 18. Storočí
- Irša, Rudolf: Holíč, dejiny a súčasnosť I. Časť- dejiny do roku 1918 a pamiatky. MsVN Holíč, Holíč 1990, s. 9- 40
- Jankó, Annamária- Porubská, Bronislava: Vojenské mapovanie na Slovensku 1769-1883. Pamiatkový úrad SR, Bratislava 2010
- Kol. Autorov: Magyarország vármegyei es vérosai, Nyitra Vármegye. Budapest 1901, s 141
- Kraskovská,L.: Slovanské pohrabisko v Kopčanoch. In: Zborník SNM História 5 LIX, Bratislava 1965, s. 19-49
- Kraskovská,L.: Slovanské sídlisko v Kopčanoch. In: Zborník SNM História 8 LXIII, Bratislava 1969, s. 53-73

- Majtán, Milan: Názvy obcí Slovenskej republiky, vývin v rokoch 1773- 1997. VEDA SAV, Bratislava 1998, str. 137
- Ragač, Radoslav a kol.: Zlatý vek cisárskej rezidencie v Holíči v období Františka Štefana I. Lotrinského. Regionálna rozvojová agentúra, Skalica 2010, s.120- 121
- Sir Ralph Payne- Gallwey: The book of duck decoys. 1886
- Ušak, Jozef: Čriepky z dejín Záhoria, Slovenský ústav pamiatok a krajiny, Bratislava 1997
- www.obnova.sk (Skvost sakrálnej architektúry Slovenska- Kopčany)

C.4 Mapové podklady:

- Mapa povodia Moravy, polovica 18. storočia, ŠABA Bratislava- Pobočka Skalica
- Vojské mapovanie na Slovensku- I. vojenské mapovanie
- Vojské mapovanie na Slovensku- II. vojenské mapovanie
- Vojské mapovanie na Slovensku- III. vojenské mapovanie
- Mapa Holíča, obce Kopčany a k nim príslušných radimovských, unínskych a letničských lúk v Nitrianskom komitáte kráľovstva Uhorského (Kaiserliche Koenigliche Holitsch gemeinde Koptshan mit den hiezu enelavirten Radimower, Unyner und Lettnitzer Wiesen im Nitraer Commitate des Koenigreiches Ungarn). 1836, ŠABA Bratislava- Pobočka Skalica
- Komasačná mapa obce Kopčany (Karte der comassirtzen Dorf Gemeinde Kopcsan) 1862. ŠABA Bratislava, pobočka Skalica
- Obec Kopčany v Uhorsku, Bratislavský okres, Nitriansky komitát (Dorf Koptshan in Ungarn, Pressburger Distrikt ober Neutraer, K:K: Familien Fonds-Gut-Holitsch) 1860, ŠABA – Pobočka Skalica
- Katastrálna mapa obce Kopčany (Kopcsany) 1898
- Katastrálna mapa územia z roku 2012

D. HISTORICKÝ, URBANISTICKO - ARCHITEKTONICKÝ A KRAJINÁRSKY VÝVOJ

D.1. Stručný historický a stavebný vývoj územia

Oblasť zahŕňajúca dnešnú Pamiatkovú zónu Kopčany, situovaná severne od intravilánu obce Kopčany, mimo jej zastavaného územia, bola osídlená už od praveku. Doklady o tom poskytujú mnohé archeologické nálezy, zahŕňajúce neolitické nálezy z obdobia okolo roku 2100 p. n. l. (nález sídliska lengyelskej kultúry), nálezy zo strednej doby bronzovej okolo roku 1000 p. n. l. (žiarový hrob stredodunajskej mohylovej kultúry) a halštatské sídlisko z obdobia rokov 800- 400 p. n. l. Osídlenie v lokalite Záhoria sa vyvíjalo na pieskových ostrovoch (dunách) v území zamokrenej pôdy a bolo teda značne limitované prírodnými danosťami lokality. Oblasť Záhoria bola tiež miestom migrácie obyvateľstva zviazanej s riekou Morava, ktorá bola v tomto čase „bránou národov“. Pred príchodom Slovanov sa na tomto území načas usadili kmene Markomanov, Kvádov a Vandalov, Gótov a Longobardov.

Významným obdobím vývoja osídlenia bolo obdobie Veľkomoravskej ríše, kedy sa vďaka svojej polohe stali osady situované severne od dnešnej obce Kopčany dôležitými v súvislosti s ich väzbou na lokalitu Valy-Mikulčice. Vďaka vtedajším geomorfologickým podmienkam mala lokalita Kopčian (resp. ako to uvádza František Buchta roľnícko- pastierskych ostrovných osád¹ na jej území) k danému územiu bližšie než ostatné moravské osady (Valy ležali v tom čase na ľavom brehu rieky Moravy a medzi Kopčanmi a Valmi sa rozprestieral len cca 1,5 km široký močiar, dnes ležia na pravom brehu a od Kopčian ich oddeľuje hraničná rieka Morava). Vďaka polohe a prírodným predpokladom pre rozvoj poľnohospodárstva sa stali hospodárskou zásobárňou tohto významného centra. Názov lokality dnešného archeologického náleziska dokladá tiež starobylý pôvod osídlenia, nakoľko „Hrúdy“ sú starobylé zemepisné názvy pre prehistorické osady na plochých pieskových pahorkoch, ktoré boli navrhované v starších štvrtohorách na vlhších vzdialenejších miestach Záhorskej nížiny“ a sú tiež „...blízkym zemepisným pojmom významu rad“, na ktorých sa preukázal „vznik rybárskych a roľníckych osád, ale aj rozvinutie vyšších foriem života a bývania“.² Tieto menšie prevažne poľnohospodárske a remeselnícke osady s pohrebiskami, boli situované na pieskových pahorkoch, ako to bolo u dokladovaného sídliska pri ceste z Kopčian do Moravskej Novej vsi (ešte v 20. storočí sa tu nachádzala novšia zástavba- hostinec s príslušnými budovami), ktoré sa skladalo z ostrova I a ostrova II (sídlisko na Segeti, cca 1- 2 m nad výškou hladiny vody), ale aj u druhého významného sídliska objaveného na západnom svahu duny pri káčenárni (v tejto lokalite sa našlo cca 61 kostrových hrobov príslušníkov nižšej spoločenskej vrstvy veľkomoravskej spoločnosti). Rudolf Apell a kol. sa prikláňa k názoru, že najstaršou kopčianskou osadou bola tá, ktorá ležala v blízkosti kaplnky sv. Margity Antiochijskej, teda v blízkosti brodu smerujúceho k centru Valy. Toto osídlenie sa neskôr presunulo do inej pozície- k majeru.³

Po rozpade Veľkomoravskej ríše a po vzniku nového štátneho útvaru- Uhorska sa osídlenie v 11. stor. ocitlo v pohraničnom území tzv. konfiniu, v dôsledku čoho ich význam poklesol. Významný bol vplyv, na rozvoj formujúcej sa lokality, kráľovnej Konštancie, manželky Přemysla Otakara I., ktorá dostala toto územie venom koncom 12. storočia od svojho otca Belu III. , uhorského kráľa. Išlo o celú oblasť medzi Karpatmi a Váhom a k tomu dolné Pomoravie (teda územie medzi Trnavou a tokom Moravy). Holíč na seba zakrátko prevzal postavenie významnej pohraničnej pevnosti (situovaný južne od PZ Kopčany v mieste dnešného kaštieľa), resp. hradu chrániaceho hranicu ríše a taktiež správneho centra oblasti.⁴ Nový hrad (Wiwar- Ujvár) vznikol pravdepodobne už v 1. polovici 13. storočia a jeho úlohou bolo chrániť pohraničnú oblasť a významnú obchodnú trasu- Českú cestu, na ktorej mal Holíč významnú úlohu ako prvá zastávka a tiež ako významná križovatka prastarých obchodných ciest. Okrem toho mal na tejto trase privilégium vyberať mýto (1273). Negatívny vplyv na vývoj obce Kopčany mala skutočnosť, že napriek tomu, že „v trinástom storočí a v polovici štrnásteho storočia prekračovala Česká cesta rieku Moravu pri Kopčanoch⁵ a odtiaľ viedla popri holičskom hrade na Šaštín“ už „koncom štrnásteho storočia bol hraničný priechod medzi Kopčanmi a Mikulčicami preložený k brodu pri Kátove.“⁶ Nemalý vplyv na vývoj oblasti mala aj skutočnosť, že hranica medzi novými kráľovstvami

¹ Svedkovia pradávnej kultúry (skalická Pláňava a Hrúdy). In.: Buchta, František: Skalica a Záhorie, osobnosti- história – pamiatky. Mesto Skalica, Skalica- Bratislava 2008, str. 166- 167

² tamže

³ Apell, Rudolf a kol.: Kopčany, Dejiny obce. Obecný úrad v Kopčanoch 1992

⁴ Irša, Rudolf: Holíč, dejiny a súčasnosť, I. časť, dejiny do roku 1918 a pamiatky. MsNV Holíč, 199, str. 7, 57

⁵ „V 20.- 30. rokoch 13. storočia dala upraviť cestu z Moravy cez Holíč, Jablonicu a Trnavu. Rieku Moravu táto cesta pretínala brodom a prevozom práve pri Kopčanoch, ktorý si udržal svoje významné postavenie až do 16. Storočia, kedy bol obnovený prastarý prevoz pri Kátove.“, tamže str. 36- 37

⁶ Apell, Rudolf a kol.: Kopčany, dejiny obce. Obecný úrad v Kopčanoch 1992

bola až do 14. storočia nestála a že v blízkosti Kopčian vznikli 2 významné pohraničné hrady, ktoré mali lepšie podmienky vývoja než poľnohospodárske a remeselnícke obce v extraviláne dnešných Kopčian. Situáciu dokresľuje aj skutočnosť, že v 13. storočí nemali Kopčany vlastnú farnosť. V rámci cirkevného usporiadania tvorili severnú hranicu šaštínskeho arcidiachonátu (doloženého písomne od roku 1210), a to až do konca stredoveku. Kopčany boli správne zaradené do holičského panstva a ďalej sa vyvíjali v tesnej nadväznosti na Holič. Holičské panstvo bolo do 13. storočia⁷ súčasťou holičskej hradnej župy, po jej zániku bol pričlenený k bratislavskému a neskôr k nitrianskemu komitátu.

Holičské panstvo bolo v počiatku kráľovským majetkom, neskôr sa stalo majetkom šľachtických rodov a o jeho vlastníctvo neraz prebiehali spory. Doložené je jeho darovanie nitrianskemu komesovi Kenynovi (začiatok 13. storočia, Ondrej II.) a jeho synom (Ladislav IV, 1273). V roku 1292 (prípadne 1296) majetky Ondrej II. daroval Abrahámovi Rufusovi. Začiatkom 14. storočia sa majetkov násilne zmocnil Matúš Čák Trenčiansky, ktorý si ich udržal až do svojej smrti v roku 1321. Po jeho smrti sa majetkov zmocnil český kráľ, ktorý ich držal až do roku 1332, kedy sa po uzavretí mieru s Českým kráľovstvom dostal do rúk Anjouovcov. Jeho držiteľom sa stal Štefan Čech zo Šternberka (vydávajúci sa za dediča Matúša Čáka Trenčianskeho) a po jeho smrti v roku 1347 Štefan Vereš. Významnou udalosťou tohto obdobia bolo oficiálne otvorenie Českej cesty spájajúcej Budín s Prahou Karolom Róbertom v roku 1336 (v tomto čase bol významným uzlom Holič a Kopčany cesta len obchádzala). Z plejády vlastníkov panstva do jeho osudov významnejšie zasiahol Štibor z Beckova (prípadne Ctibor zo Ctiboric), ktorý holičské panstvo vlastnil od roku 1390 a po ňom jeho syn Štibor II, ktorým zomiera v roku 1434 rod po meči. Z tohto obdobia pochádza prvá písomná zmienka o Kopčanoch (1392, v súpise stredovekých fár šaštínskeho arcidiachonátu boli uvádzané ako dvor Kopchan patriaci do panstva holičského hradu). Majetky sa dostali do rúk uhorského kráľa Žigmunda, ktorý ich založil Gašparovi Šlikovi (Schlick), kastelánovi a ríšskemu grófovi, ten majetky odstúpil Pongrácovi (do roku 1450) a už v 60. rokoch 15. storočia sa ich majiteľom stal Matej Hunyady, po ňom opäť Žigmund Schlick a od roku 1489 panovník hrad Holič založil šľachticom Imrichovi a Martinovi Czoborovi. Z obdobia pred rokom 1489 je významnejšia len skutočnosť, že s pôsobením Mikuláša Šlika súvisel rozvoj rybnikárstva na panstve. Vývoj panstva nenarušili ani turecké vpády, ba naopak ťažilo zo svojej polohy v zázemí a zo svojej úlohy pri zásobovaní vojska a obyvateľstva. Napriek tomu zasiahli toto územie stavovské povstania, ktoré spomalili nastavený trend vývoja (1684- 87).

Na konci 20. rokov 17. storočia sa v cirkevných vizitáciách uvádza, že sa vo väčšej miere prestavovali staršie cirkevné objekty a boli vystavané aj nové kostoly, a to aj vo filiálkach. Medzi také patril aj kostol situovaný v centre obce Kopčany. Kostol sv. Margity Antiochijskej je nepriamo spojený s legendou viažucou sa na rod Vajay (údaj sprostredkovala najstaršia kronika Kopčian písaná Fridrichom Suchým), podľa ktorej jedna z členov tejto rodiny, Margita panna, darovala pozemky Hrúdy rímskokatolíckej cirkvi a utvorila tak základinu kaplnky, z ktorej ju dala renovovať (dokument o vykúpení je datovaný v Holiči 27. marca 1693)⁸. V tomto čase bolo bežným, že chrámom patrili aj

⁷ „... posledná písomná správa o existencii holičského pohraničného komitátu (1296) ... na jeho troskách začalo fungovať samostatné holičské panstvo, do ktorého sa dostala i novo formujúca sa kopčianska osada.“ Ragač, Radoslav a kol.: Zlatý vek cisárskej rezidencie v Holiči v období Františka Štefana I. Lotrinského. Regionálna rozvojová agentúra Skalica, Skalica 2010, str. 8

⁸ Hoferka, Martin: Šaštínsky (vice) arcidiachonát v 16- 18. storočí, Náboženský život farnosti vo svetle kanonických vizitácií. Záhorské múzeum v Skalici, Skalica 2011, str. 40

pozemky (pôda, rybníky, lúky, na ktorých pracovali aj veriaci z filiálok), z ktorých výnosov sa financovali aj opravy chrámov. Údaje zo zápisníc z vizitácií z rokov 1626 a 1787 uvádzajú, že kostolu (sv. Margity Antiochijskej) patrila jedna lúka, ktorá sa nachádzala pri kaplnke a volala sa Hrúd sv. Margity. Jej rozsah bol určený na 16 koscov a výtazok z predaja sena bol okolo 30 zlatých ročne. Lúku mala kaplnke darovať vdova menom Margita, ktorá sa pričinila i o zveľadenie stavby. Kapitál kaplnky ku koncu roka 1787 predstavoval čiastku 965 zlatých, z toho 34 zlatých tvorila hotovosť. Bohoslužby sa v nej vykonávali len na výročie patrónky. Neskôr bola vystavaná kaplnka aj v žrebčinci (mimo PZ), tá však slúžila predovšetkým jeho duchovným potrebám. Z rovnakého zdroja pochádza aj údaj o rybníku, ktorého výtazok bol určený na pokrytie nákladov holičského farského kostola (1713), ktorého boli Kopčany ešte v roku 1761 filiálkou. Vo vizitáciách z roku 1730 sa objavuje záznam, že vo filiálke v Kopčanoch sa nachádza Kostolík sv. Margity Antiochijskej mimo obce na lúke oproti rieke Morava a lesu. V tomto roku boli menené okná a dvere, kaplnka dostala rovný maľovaný strop, drevený chór, lavice a o rok neskôr bol dokončený nový oltár. Podľa vizitačnej zápisnice z roku 1756 kaplnka nebola posvätená, iba požehnaná (do tohto roku sa podľa Ragača datuje drevený chór a oltár v kostole). Vystavaním novej privátnej kaplnky v roku 1756 a následne vystavaním kostola v obci v roku 1862- 63 záujem o kostolík mimo intravilánu obce definitívne upadol.

Stavovské povstania, respektíve zadlženosť panstva po ich skončení, donútila majiteľa Jozefa Czobora k postupnému odpredaju svojich majetkov Františkovi Štefanovi I. Z 30. rokov 18. storočia je známy údaj o príchode členov panovníckeho sprievodu, pre ktorý sa hľadalo ubytovanie u miestnej kopčianskej šľachty. Celý proces začal v roku 1736 a ukončil v roku 1749. František Štefan I. Lotrinský podnietil nový hospodársky rozvoj panstva súvisiaci so zakladaním manufaktúr, implementovaním nových poľnohospodárskych technológií a postupov založených na skúsenostiach zahraničných odborníkov pozývaných do panstva a na novom spôsobe správy podliehajúcej pozývaným hospodárskym úradníkom. Modernizácia sa dotkla aj už jestvujúcich hospodárstiev, ktoré modernizoval a približoval úrovňou zahraničiu. Toto obdobie je tiež charakteristické pohybom obyvateľstva z obcí smerom k centru- Holiču. Územia PZ Kopčany sa tieto aktivity dotkli v roku 1752 vybudovaním rybníka, podľa holandských vzorov, pre odchyťovanie divých kačíc (zväčšením a upravením jestvujúceho prírodného rybníka) a k nemu prislúchajúcej hospodárskej stavby (ľudovo nazývanej kačenáreň, (podľa projektov Jakuba Bodena vznikla v roku 1753), ktorá plnila úlohu zásobovania a bytu správcu so samostatným sebestačným hospodárstvom. S holičským kaštieľom bolo hospodárstvo prepojené prístupovými cestami s vysadenými alejami. V tomto čase sa dá tiež hovoriť o rieke Morava, ako o využívanej obchodnej ceste.

V roku 1764 boli holičské a šaštínske panstvo spojené do jedného administratívneho celku podliehajúceho centralizovanému hospodárskemu úradu (hlavnému inšpektorátu) a boli spravované lokálne.

V roku 1850 v obci ešte nebol zriadený farský úrad a matriky sa preto viedli v Holiči. Holič zostal hospodárskym a správny centrom ešte aj v 19. storočí, kedy sa v roku 1872 stal sídlom okresu v rámci nitrianskej župy.

Aj v 20. storočí prevažnú časť jeho obyvateľstva tvorili maloroľníci, remeselníci a robotníci, ktorí svoju zlú sociálnu situáciu riešili vyst'ahovalectvom. Od roku 1910 mali Kopčany vlastnú železničnú zástavku. V roku 1918 bolo panstvo habsburgovcom skonfiškované a vtedy bola tiež ukončená činnosť odchyťového hospodárstva divých kačíc. V roku 1932 sa začali prípravy na regulovanie toku rieky Morava, s ktorou sa začalo v roku 1968.

Zregulovaná Morava mala slúžiť ako vodná cesta pre lode kanálu Dunaj- Odra z baltického do stredozemného mora, avšak doteraz tomuto účelu neslúži. V roku 1962 objavil v lokalite Hrudý významné archeologické nálezisko Štefan Janšák.

D.2. Zásadné urbanistické a krajinárske vývojové etapy

Územie pamiatkovej zóny leží v Dolnomoravskom úvale, v nive rieky Morava, v extraviláne obce Kopčany, v jeho severozápadnej časti. Zo severozápadu je ohraničené riekou Morava, tvoriacou zároveň štátnu hranicu s Českou republikou, zo severu a východu katastrálnou hranicou s Holíčom a Kačím kanálom, z juhovýchodu kanálom Kyštor a z juhozápadu kanálmi Nová a Stará struha. V severo-východnej časti zachádza do katastra mesta Holíč. Z hľadiska georeliéfu územie charakterizuje rovina s nadmorskou výškou 158-164 m.n.m. s lokálnymi rovinnými depresiami a s torzom riečnych meandrov a mŕtvych ramien Moravy. V súčasnosti má podstatná časť plochy poľnohospodársky charakter. Významnými krajinnými líniovými prvkami, prechádzajúcimi celou zónou v severojužnom smere, sú vodné kanály Nová struha a Kačí kanál, ohraničené takmer v celom rozsahu vysokou alebo kríkovou zeleňou. V ich prieniku v severnej časti zóny je rozsiahla vodná plocha – rybník obkolesený vysokou zeleňou. Líniová vysoká zeleň sa tiahne aj po juhozápadnej hranici v mieste bývalého kanála Stará struha a nižšia zeleň sprevádza aj kanál Kyštor. V severnom cípe zóny sa nachádza plocha vysokej zelene.

Určujúci vplyv na vývoj osídlenia na území Pamiatkovej zóny Kopčany mal geomorfologický ráz krajiny, ktorý vo výraznej miere limitoval možnosti zástavby.

Prehistorická etapa

Najstaršie doklady osídlenia, pochádzajúce z obdobia roku 2100 p. n. l., dokladujú neolitické osídlenie, ktoré bolo s najväčšou pravdepodobnosťou kontinuálne aj v ďalších obdobiach. Z obdobia okolo roku 1000 p. n. l. je dokladovaný hrob stredodunajskej mohylovej kultúry a okolo rokov 800- 400 p. n. l. halštatské sídlisko.

Historická krajina v tomto období vyzerala inak, ako dnes. Riečna niva bola zalesnená tvrdým luhom a popretkávaná rozvetvenými riečnymi ramenami. Oproti dnešnej rovine mala veľmi členitý terén. Krajinný charakter začal meniť človek už okolo roku 1000 p.n.l. postupným odlesňovaním územia. Cestnú sieť tvorili najmä nesúrodé lesné cestičky.

Ranostredoveká etapa (Slovania)

Najväčší rozsah dosiahlo osídlenie nivy Moravy v katastri Kopčian v období 9.-10.storočia, kedy zabralo miestami aj zátopové oblasti. Z tohto obdobia sa doložili poľnohospodársky a pastiersky zamerané osady tvoriace príslušenstvo (hospodárske a obranné zázemie) významného veľkomoravského centra Valy v Mikulčiciach, ku ktorému v tej dobe aj geograficky inklinovali. Základnou urbanistickou kostrou osídlenia bola historická komunikácia, ktorej približný priebeh sa zachoval na katastrálnej mape z roku 1898.

V 9.storočí – prvej pol.10.storočia dosiahlo odlesňovanie územia najväčšiu intenzitu hlavne v súvislosti s výstavbou hradiska v Mikulčiciach a jeho zázemia. Lužné lesy východne od rieky Moravy (na Slovenskej strane) boli z veľkej časti premenené na lúky a polia, ktoré bolo možné obrábať, pretože v tomto období Morava ešte nespôsobovala povodne. Cestná sieť mala taktiež inú podobu. Najvýznamnejšia viedla od hradiska Valy cez rieku Moravu po reťazci dún poza kostol sv. Margity až k dnešnému ohybu asphaltovej cesty z Kopčian k Holíčskemu zámku, odkiaľ jedna vetva viedla smerom k Holíču a druhá zhruba

v miestach dnešnej cesty k intravilánu obce Kopčany. Predpokladaná poloha cesty v zóne je zachytená na katastrálnej mape z konca 19.storočia.

Vrcholný stredovek

V 2.pol.10.storočia mnohé osady Mikulčicko-Kopčianskej oblasti zanikajú, hradisko Valy pustne, no okolie kostola sv. Margity zostáva obývané. Z tohto obdobia sa však nezachovali žiadne nad zemou stojace objekty. Po vzniku Uhorského kráľovstva sa územie ocitlo v pohraničnej nárazníkovej oblasti s Českým štátom a začalo vo vývoji upadať. Jeho miesto centra prevzal Holíč. Osídlenie oblasti sa začalo postupne presúvať južnejšie v dôsledku častých záplav spôsobených tokom Moravy, a tým bola postupne táto oblasť vyľudnená. Tento proces trval cca do 17. storočia, kedy sa definitívne prestalo pochovávať pri Kostole sv. Margity Antiochijskej. Nová osada sa sformovala v dnešnej polohe Kopčian.

Rozsiahle odlesňovanie nivy Moravy spôsobilo zmenu hydrogeologických pomerov – zvýšila sa jej hladina, nastali časté záplavy a nánosy rieky postupne vyplňali priestor medzi dunami. Reliéf terénu konca stredoveku je približne totožný s dnešným stavom. Zvýšenie hladiny Moravy zasiahlo aj do cestnej siete, ťažisko dopravy sa presúva južne k intravilánu Kopčian a severne na cestu z Holíča do Hodonína, ktorá sa v 14. storočí stáva súčasťou Českej cesty.

Novoveká etapa

Lokality pôvodného osídlenia upadali a v 17. storočí boli úplne opustené. Odlesňovanie územia PZ bolo dokončené najneskôr v 1.pol.18.storočia, kedy vzniká v jeho severnej časti významný moderný podnik viedenského cisárskeho dvora, zameraný na chov a odchyt divých kačíc. V tejto súvislosti boli ku kačenárni a k rybníku, ktoré boli centrom hospodárstva, vybudované nové prístupové komunikácie z kaštieľa v Holíči. Premeny územia bližšie dokumentujú dobové mapové podklady.

Mapa povodia Moravy (okolo pol. 18. Stor.)

Na mape sú vyznačené línie alejí vedúce od záveru francúzskeho parku holičského kaštieľa v inej grafike, ako celá mapa, z čoho sa dá usúdiť, že sú zakreslené dodatočne. Pri porovnaní s mladšími mapovými podkladmi a dnešným stavom je možné konštatovať, že sa jedná o návrh trasovania alejí z dôvodu, že podľa vyznačenej podoby neboli zrealizované všetky úseky

- na českej strane sú vyznačené lužné lesy a jazero väčších rozmerov
- na slovenskej strane je v priestore medzi intravilánom Kopčian, Holíča, Klátova a tokom Moravy územie husto popretkávané vodnými tokmi rôznej veľkosti a močiarimi, medzi ktorými sú zrejme lúky a pasienky
- v severnej časti pri Morave prechádzajú lužné lesy aj na slovenské územie
- Nová struha je v úseku medzi lužným lesom a intravilánom Kopčian zregulovaná, pretína ju cesta, vedúca z východnej strany Kopčian severným smerom k Morave. V blízkosti prechodu cez struhu je zrejme zaznačená stavba, čo by mohla byť hospodárska budova kačenárne
- Nová struha má na hornom toku – medzi Klátovom a Holíčom a pri sútoku s Kýštorom široké rameno, porovnateľné s Moravou,
- Kýštor, s ktorým sa Nová struha spája severne od intravilánu Kopčian, má široké rameno rôzne rozvetvené
- V osi kaštieľa, medzi parkom a kačenárňou, je značená plocha, zrejme rozsiahleho močiara
- Kačí kanál nebol ešte zregulovaný

1. vojenské mapovanie z roku 1782 – 1784 (1.VM)

- Lužný les je vyznačený na českej strane pozdĺž celého toku Moravy, na slovenskej strane začína až západne od kačacieho jazera a pokračuje severným smerom
- Morava vytvára prudké meandre
- Prechod cez rieku Moravu na českú stranu je vyznačený západne od intravilánu Kopčian v mieste spojenia Struhy s Moravou a napája sa na cestu vedúcu z centra osady okolo areálu žrebčina. Na mape nie je vyznačený most, zrejme ide o kompu (prievoz). Pri prechode cez rieku sú vyznačené na slovenskej strane objekty
- Celá plocha krajiny medzi riekou Morava, Holíčskym kaštieľom a južnou stranou Kopčian je prísne geometricky zregulovaná, výnimku tvorí len samotná rieka a komunikácia, spájajúca Kopčany s kačenárňou.
- V tejto časti krajiny je vytvorený „trojzubec“ – cesty, lúčovito vychádzajúce z parku pri kaštieli v Holíči, pričom stredná a južná sú lemované alejou stromov.
- Stredná cesta v pagaštanovej aleji viedla ku kačenárni a ukončená bola mostom cez Struhu, južná viedla k ďalšej aleji, spájajúcej centrum Holíča so žrebčínom. Aleja vedúca ku kačenárni bola situovaná na os kaštieľa
- celý zregulovaný priestor je až na plochu v okolí kačacieho rybníka tvorený pasienkami a lúkami.
- potok Struha je upravený už v celej záujmovej ploche, západne od Kopčian sa vlieva do Moravy, ale ešte pred tým sa rozdeľuje na dva toky.
- Taktiež sa javí, že aj Kačí kanál, vedúci od rybníka južným smerom k osade Kopčany, je už zregulovaný. V mieste križovania s alejou je vyznačený most. V tomto mieste sa na most napája aj cesta z Kopčian, ktorá tu končí, resp. sa spája s alejou, vedúcou k mostu cez Struhu
- v priestore západne od kostola sv. Margity medzi Struhou a riekou Morava (hranica pamiatkovej zóny) je vyznačená pravdepodobne mokraď resp. menší tok, zaústnený do Moravy tak, ako je to vyznačené aj na katastrálnej mape z roku 1898. Tento viac menej nezmenený stav trval až do regulácie Moravy v 70. tých rokoch 20. Storočia
- v miestach dnešného kačacieho rybníka pri kanáli Struha severne od alejovej komunikácie vedúcej na os kaštieľa v Holíči, je vyznačená vodná plocha neurčitého tvaru, obkolesená vysokou zeleňou
- pozdĺž Struhy ako aj juhovýchodného odtoku z kačacieho jazera je prirodzená plocha brehových porastov, ktorá je pri Struhe lemovaná umelo vysadenou alejou stromov

2. vojenské mapovanie (2.VM)

- lužný les je vyznačený obdobne, ako pri 1. VM
- rieka Morava má miernejšie meandre
- Prechod cez rieku Moravu na českú stranu je v tej istej polohe, ako na 1.VM, cesta už ale vedie priamo z centra osady Kopčany, budova pri prechode je na českej strane Na mape je nápis Überfahrt t.j. prechod.
- Zmena v komunikáciách nastala aj v časti PZ. Je tu totiž vyznačená cesta, spájajúca priamo centrum osady s objektami v severnom chotári, ktorá sa po prechode močiarmi rozdeľuje, pričom jedna cesta ide západným smerom ku kostolu sv. Margity a tam končí, druhá ide ku kačenárni a pokračuje severným smerom, kde sa opäť rozdeľuje. Severná vetva sprístupňuje rybník cez dvojicu alejí a ďalej nepokračuje, západná prechádza mostom cez Struhu, za ním ide jedna cesta naspäť k osade popri Struhe a druhá vedie k rieke Morava juhozápadným smerom, v lesnom poraste (už mimo PZ) kopíruje tok rieky a napája sa na cestu vedúcu k prechodu na českú stranu. Takto vytvorený trojuholník je popretkávaný remízkami, resp. drobnými potokmi (zrejme pozostatkami močiarov) so skupinami vzrastlých stromov

- severne od obce Kopčany sa tiahne v trase potoka močaristý terén
- plocha ohraničená intravilánom obce Kopčany, riekou Morava, parkom pri kaštieli v Holíči a kačacím rybníkom má charakter pasienkov a voľných lúk
- v mieste kačacieho rybníka je vodná plocha upravená v geometrickom tvare obdĺžnika pozdĺž potoka Struha tak, ako bola táto plocha zameraná v katastrálnej mape z roku 1898, zobrazený je aj odchytný systém pozostávajúci zo štyroch ramien pasce. Na mape je rybník značený ako Enten Fang. Celý systém je uzavretý vysokou obvodovou zeleňou. Južne ústi rybník do dvoch alejí lemujúcich cestu
- Kačí kanál nie je regulovaný, prechod stromovej aleje a cesty z Kopčian cez neho nie je v jednom mieste – cesta z Kopčian pretína aleju, mostom prechádza cez Kačí kanál, opäť prechádza cez aleju a končí pri vstupe do areálu kačenárne.
- Aleja je ukončená pred kačenárňou
- Na mapovaní je rozdiel tiež v zástavbe Kačenárne. Nachádzajú sa tu 3 objekty sústredené okolo nádvorja, okolo areálu sú vyznačené záhrady a vysoká zeleň.
- Vzrastlé stromy sú vyznačené aj pri kostole sv. Margity

Mapa Holíča a Kopčian 1836

Rozdiely oproti 2.VM

- Celé územie je rozdelené na malé parcely rôznych nepravidelných tvarov, parcelácia je v takmer nezmenenej podobe zachovaná dodnes
- Kanál, tvoriaci hranicu PZ z juhozápadnej strany je nazvaný Stará struha, územie severným smerom je „Za novou Struhou“, územie južným smerom (mimo PZ) je „Panská lúka za starou Struhou“, táto nie je delená na menšie parcely
- Územie od križovania Starej a Novej struhy, tiahnuce sa cez kostol sv. Margity, kačenáreň až takmer po Kačí kanál, je na jednej parcele
- Aleje vedúce k rybníku sú z ihličnatých (resp. iných) stromov
- Žiadna z alejí nerešpektuje parceláciu, či prírodné ani umelo vytvorené prvky krajiny

Obec Kopčany v Uhorsku 1860, Komasačná mapa Kopčian 1862

na mapách sú len veľmi malé rozdiely

- v mieste rybníka na odchyt kačíc je plocha pravidelne upravená, vodná plocha upravená v geometrickom tvare obdĺžnika pozdĺž potoka Struha tak, ako je táto plocha zameraná v katastrálnej mape z roku 1898. Po obvode vodnej plochy je pás vysokej zelene, v mieste vletových kanálov sa tiež nachádza vysoká zeleň. Po celom obvode rybníka je cesta a kanál lemovaný vysokou zeleňou
- od rybníka na odchyt kačíc vedú dve alejové cesty smerom ku kačenárni, aleje sú z ihličnatých (resp. iných) stromov
- pri objekte kačenáreň je z troch strán okolo areálu záhrada
- priestor Pamiatkovej zóny je až na priestor v okolí kačacieho rybníka tvorený pravdepodobne pasienkami a lúkami.
- Potok Nová Struha je zregulovaný, upravený.
- Kompa cez Moravu je západne od centra Kopčian

III. vojenské mapovanie (1882)

je schematickejšie oproti 2.VM, zobrazuje jadro pamiatkovej zóny takmer bezo zmien. Jedinou viditeľnou zmenou je zánik aleje medzi Kačím kanálom a kačenárňou. Výrazné zmeny sa však udiali v širšom okolí a to v napojení na Holíčsky kaštieľ. Obidve aleje, spájajúce park pri kaštieli s Kopčanmi (kačenárňou a žrebčínom) boli preťaté železničnou traťou v tesnej blízkosti parku. Obe aleje sú len čiastočne zachované

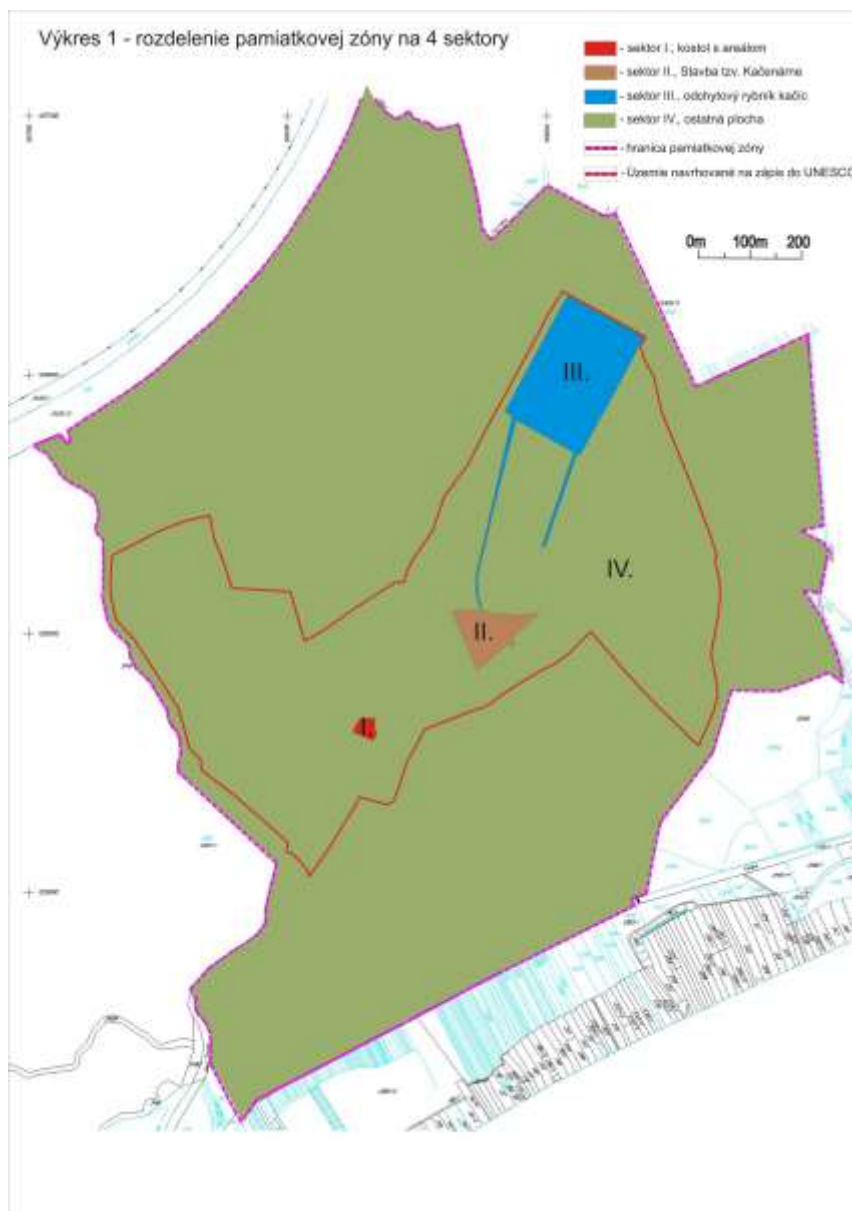
Katastrálna mapa Kopčian 1898

zobrazuje územie Pamiatkovej zóny Kopčany s nezmeneným stavom dochovanej zástavby reprezentovanej Kostolom sv. Margity Antiochijskej a hospodárskej budovy (kačenárne), a s nezmeneným kačacím rybníkom. Cesta, vedúca z Kopčian cez Kačí kanál ku kačenárni, je nezmenená, predĺžila sa však o cestu, vedúcu juhovýchodne od kačenárne aj od kostola sv. Margity k starej Struhe. Prechádza stredom parcely tiahnucej sa od starej kačenárne cez kostol k starej Struhe, z mapy nie je jasné, kam pokračuje. Pri križovaní starej a novej Struhy je vyznačený drevený most cez starú Struhu, nie je zaznačená veľá zelene, je však pravdepodobné, že minimálne okolo kanálov zeleň bola.

Po znárodnení holíčskeho panstva v roku 1918 a zaniknutí činnosti hospodárstva okolo roku 1928 územie stráca svoj význam a nerozvíja sa na ňom ďalšia zástavba ani hospodárstvo. Solitérne objekty zostali dochované- Kostol sv. Margity Antiochijskej, hospodárska budova sčasti (dochované je len 1 krídlo zástavby- najstarší objekt) a vodná nádrž, resp. odchyťový rybník divých kačíc, v pôdoryse. Do tohto obdobia mala rieka Morava meandrovitý tvar a zásobovala kanály v krajine vodou. Po vytvorení protipovodňovej hrádze sa obmedzili záplavy na minimum, voda je len v kanáloch, ktoré zberajú vodu z Unínskej pahorkatiny.

D.3. Urbanistická štruktúra pamiatkového územia

Pre tento materiál rozdeľujeme zónu na 4 časti, z ktorých 3 plochy predstavujú pozemky, na ktorých stoja (sú) národné kultúrne pamiatky. Dôvodom na rozdelenie je odlišný prístup v jednotlivých častiach z hľadiska ochrany pamiatkového fondu a tým aj rozdielne požiadavky na ochranu, obnovu a prezentáciu pamiatkových hodnôt územia. Tieto časti v ďalšom texte nazývame sektory.

Mapa – vnútorné členenie územia PZ

Sektor I. červený – blízke okolie kostola sv. Margity Antiochijskej

Územie na parc.č. **3522/1 a3522/2**, vymedzené hranicou NKP kostola sv. Margity Antiochijskej s areálom, na ktorom sa nachádzajú archeologické náleziská z 9. -18. storočia. Popis NKP je v kapitole E.1.2. – kostol s areálom, popis archeologického náleziska je v kapitole E.1.1.- poloha „kostol sv. Margity“.

Plocha je najvyššou polohou juhozápadného výbežku duny, nazývanej „Za jazerom pri sv. Margite“, na ktorom je postavený kostol sv. Margity s cintorínom z obdobia vlády Mojmirovcov. Rozsah parcely je vyznačený už na katastrálnej mape z roku 1898. Dnes je pri kostole takmer rovná zatravnená plocha so soliterným stromom pred vstupom do objektu, prezentáciou nartexu s hrobkou a prezentáciou cintorína formou náhrobných kameňov.

Sektor II. hnedý – okolie hospodárskej stavby (tzv. kačenárne)

Územie na parc. č. 3526/1, 3526/2, 3540/2,3524,3528 vymedzené hranicou NKP „Stavba hospodárska“, ktorej zaužívaný názov je Kačenáreň. Popis NKP je v kapitole E.1.2. – Stavba hospodárska, popis archeologického náleziska je v kapitole E.1.1. – poloha „Za jazerom pri sv. Margite (pri tzv. Kačenárni)“.

Na parcele sa nachádza nad zemou, či v podzemnej časti pôvodná budova barokovej kačenárne s jej hospodárskymi objektmi a archeologické náleziská z doby bronzovej, mladšej doby železnej, 9. - 10. storočia a vrcholného stredoveku a novoveku. Územie je vymedzené dvoma komunikáciami, ktoré sú vyznačené už na katastrálnej mape z roku 1898. Južná komunikácia je pravdepodobne totožná s veľkomoravskou cestou, vedúcou okolo kostola cez Moravu k Mikulčickým Valom, severná je v polohe barokovej cesty vedúcej k mostu cez Novú struhu. V súčasnosti je plocha okolo kačenárne vyčistená od náletovej zelene a pozostatkov socialistických stavieb a zatravnená.

Sektor III. modrý – Odchyťový rybník kačíc

Územie na parc. č. 3502, 3503, 3504, 3510, 3507 pričom na parc. č. 3502, 3503 sa nachádza NKP „vodná nádrž“, ktorej zaužívaný názov je „odchyťový rybník kačíc“, alebo „kačacie jazero“. Popis NKP je v kapitole E.1.2. – Vodná nádrž, popis archeologického náleziska na časti lokality je v kapitole E.1.1. – poloha „Za rybníkom“.

Táto plocha je vymedzená geometrickým tvarom obdĺžnika, ktorého jednu stranu tvorí potok Nová Struha a tri strany menší umelý vodný kanál. K obdĺžnikovej ploche sú pričlenené dve líniové parcely pôvodných prístupových komunikácií k rybníku. Celá plocha – jazero, obvodová zeleň vymedzená vodnými struhami aj prístupové komunikácie s alejami stromov, sú vyznačené už na mape z roku 1836. Dnes je plocha husto pokrytá vysokou zeleňou, neudržiavaná, rybník zarastený náletmi, cesty nie sú v teréne viditeľné.

Sektor IV. zelený – zvyšná plocha PZ

Územie zahŕňa celú pamiatkovú zónu mimo sektorov, kde sa nachádzajú kultúrne pamiatky. Je takmer celú plochou, na katastri vedenou ako poľnohospodárska pôda, delenou vodnými kanálmi, plochami vysokej zelene brehových porastov a cestami. Popis jednotlivých krajinných prvkov je v kapitole E.1.3.1. – historická zeleň a archeologické dedičstvo je popísané v kapitole E.1.1.

Plocha je vymedzená hranicou zóny, ktorú tvorí zo severozápadu rieka Morava, na severe je hranica PZ totožná s katastrálnou hranicou medzi Kopčanmi a Holíčom, pričom prechádza lesom a poľami do katastra Holíča k Novej struhe. Poľami, priľahlými ku kačaciemu jazeru zo severovýchodu a ku Kačiemu kanálu z východu pokračuje južným smerom späť do katastra Kopčian a po asfaltovej ceste v poli smeruje najprv k intravilánu Kopčian a potom ku Kačiemu kanálu. Po východnej línii Kačieho kanála a južnej línii kanála Kýštor sa takmer pri ich sútoku opäť vracia k Novej struhe, severným smerom naráža na Starú struhu a po jej juhozápadnej línii sa napája na hranicu pri rieke Morava. Takto vymedzené územie, po vyňatí plôch s kultúrnymi pamiatkami, pôsobí v súčasnosti ako voľná, nezastavaná krajina s takmer rovnými lánmi polí len sporadicky predelenými vodnými (alebo vyschnutými) kanálmi, ohraničenými líniovou zeleňou ako pozostatkami zberných močiarnych kanálov, plniacich svoju funkciu až do regulácie Moravy, a s reliktom lesa pri rieke. Územím prechádza jedna komunikácia vedúca z Kopčian okolo kačenárne k Novej struhe a popri nej ide poľná cesta takmer k parcele s kostolom sv. Margity.

E. CHARAKTERISTIKA PAMIATKOVÝCH HODNÔT ÚZEMIA

E.1. Pamiatkové hodnoty hmotnej povahy

E.1.1. Archeologické dedičstvo

Archeologické nálezy a náleziská, objavené výskumami a predpokladané na viacerých lokalitách, sú jedným z hlavných dôvodov zaradenia územia do Ústredného zoznamu pamiatkového fondu SR. V pamiatkovej zóne Kopčany sú evidované nasledujúce archeologické náleziská (výkres 4):

- **Za jazerom pri sv. Margite**

Typ lokality: sídlisko,

Datovanie: doba laténska, 9-10. Storočie a 13 – 17. stor.

Poloha je situovaná na dune nepravidelného pretiahnutého tvaru s rozlohou cca 11 ha s maximálnou nadmorskou výškou presahujúcou 162 m. Na jej vrchole v severnej časti stojí hospodárska budova, tzv. Kačenáreň, v južnej časti kostol sv. Margity. Je rozdelená na menšie polohy – poloha Kačenáreň a poloha Kostol sv. Margity.

- **Kačenáreň**- výrazná duna cca 1200 m severne od r. k. kostola sv. Štefana kráľa na p. č. 3512, 3540/1, 3540/8, 3529/1, 3526/1 a 2, 3510 k. ú. Kopčany, pri hospodárskej budove so zaužívaným názvom Kačenáreň.

Typ lokality: sídlisko, pohrebisko

Datovanie: doba bronzová (velatická kultúra), doba laténska, 9-10. storočie

Poloha má najväčší význam v období 9-10. stor., kedy tu stálo sídlisko strážcov zachytené v podobe zahĺbených polozemnic, stavebných jám a pecí. Okrem obytných stavieb sú tu doložené aj hospodárske stavby, pece s výrobnou funkciou a sídliskové jamy. Južne od osady strážcov vzniklo pohrebisko. Hroby sú štruktúrované do menších skupiniek, pričom najdôležitejší bol náčelnícky hrob s kopijou, ostrohami a sekerou na vrchole duny. Táto viac menej centrálna časť pohrebiska bola rešpektovaná vrátane tak významného projektu ako bola výstavba kostola sv. Margity Antiochijskej stojaceho južne od polohy. Tieto indicie ukazujú, že ide o staršie kultové miesto – *pahorok Žiži* s hrobom významného bojovníka, ktorého tradícia zostala zachovaná pre celé 9. a 10. stor.

- **Poloha kostol sv. Margity**- nízka duna cca 1000 m severne od r.k. kostola sv. Štefana kráľa na p.č. 3522/1 a 3522/2, k.ú. Kopčany.

Typ lokality: sídlisko, kostol s cintorínom

Datovanie: 9-17. storočie

Archeologické nálezy nachádzajúce sa v bezprostrednom okolí kostola sv. Margity majú veľký význam pre samotné datovanie stavby. Hrobové nálezy sú usporiadané v radoch rešpektujúcich kostol a vo výplni niekoľkých hrobov boli zistené zlomky malty zhodnej z ložnou maltou kostola datujúce sakrálny objekt do 9. resp. 10. stor. Na príkostonom cintoríne sa pochovávalo kontinuálne až do prelomu 17-18. stor.

Počas realizovaných archeologických výskumov okolo kostola boli pod úrovňou terénu zistené zaniknuté architektúry predsiene a murovanej hrobky. O pozostatkoch murovanej hrobky sa uvažuje ako o hrobe významného človeka, možno zakladateľa kostola.

Južne od kostola sv. Margity bol zistený pôdorys ohradeného dvoj priestorového areálu so vstupom z juhu. Prieskum detektormi a zbermi preukázal na ploche areálu nálezy z obdobia 9 a 10. stor.

- **Za Novou struhou**- nízka duna cca 1100 m medzi Novou struhou, Starou struhou a riekou Morava na p.č. 3482/1, k.ú. Kopčany.
Typ lokality: sídlisko,
Datovanie: 9-13. Storočie

Poloha je situovaná na poli ležiacom medzi tokom Novej struhy a zaniknutým tokom Starej struhy západnej časti pamiatkovej zóny. Ide o novoobjavenú archeologickú lokalitu zistenú povrchovým zberom. Archeologické nálezisko sídliskového charakteru s výskytom archeologických nálezov z obdobia 9. – 13. stor.

- **Poloha Za rybníkom** –
Typ lokality: sídlisko,
Datovanie: doba bronzová, doba laténska, 9-10. storočie

Poloha je situovaná na nízkej, nevýraznej dune juhozápadne od rybníka na p.č. 3504, 3507, 3509, 3512, 3530, 3540/8 k.ú. Kopčany. Poloha je identifikovaná na základe povrchového zberu a jej rámcové datovanie je polykultúrne nakoľko obsahuje nálezy z doby bronzovej, laténske, raného a vrcholného stredoveku.

- **Pri Kačom kanáli**
Typ lokality: sídlisko,
Datovanie: doba laténska, 9-10. Storočie.

Poloha je situovaná na poli západne od Kačieho kanála v juhovýchodnej časti pamiatkovej zóny na p.č. 3559/1 k.ú. Kopčany. Poloha je identifikovaná na základe povrchového zberu a jej rámcové datovanie je polykultúrne nakoľko obsahuje nálezy z doby laténske a raného stredoveku.

Archeologické nálezy a situácie sú nositeľom hodnoty: Starobylosti, autenticity vedeckého významu, zachovanosti.

Z hľadiska zachovania a ochrany archeologických nálezov je výrazne negatívnym prvkom premena bývalých lúk a plôch lužného lesa na dnešnom území zóny, zachytených napr. na barokových mapách, na polia v druhej pol. 20. storočia. Orba zničila pozostatky povrchových objektov a narušila podzemné časti zahĺbených objektov. Deštrukcia archeologických terénov je zrejmá predovšetkým v najvyšších polohách duny. Na plochách mimo duny sú archeologické objekty čiastočne chránené pred orbou vrstvou povodňových hĺn. V dôsledku toho je stupeň ich narušenia zatiaľ nižší. Orba spôsobuje sústavnú eróziu duny, odplavovanie jej hmoty do okolitých znížení. Mení historický georeliéf krajiny typický eolickými dunami.

E.1.2. Objektová skladba územia

Zástavba PZ vznikla v dvoch od seba vzdialených časových horizontoch, v 9. a 18. storočí. Obidve historické vrstvy zástavby majú odlišné príčiny vzniku, inú pôvodnú funkciu a charakter, a ich súvis je iba priestorový. Najstaršia vrstva objektovej skladby z 9. stor. je reprezentovaná architektúrou kostola sv. Margity Antiochijskej, mladšia objektom hájovne nazývanej Kačenáreň a v teréne dobre rozoznateľnými pozostatkami odchytového rybníka kačíc. Kostol. Sv Margity a objekt Kačenárne sú jedinými predstaviteľmi murovanej architektúry v PZ. Pozostatky rybníka sú predstaviteľom využitia zemnej konštrukcie pravdepodobne v kombinácii s inými materiálmi (na sucho kladený kameň, drevo a pod.)

E.1.2.1. Kategorizácia nehnuteľnosti

Všetky nad zemou stojace objekty, nachádzajúce sa v PZ, teda kostol a objekt kačenárne, ktorého neoddeliteľnou funkčnou súčasťou bol odchyťový rybník kačíc, sú zapísané v ÚZPF SR v kategórii národné kultúrne pamiatky(výkres 2).

E.1.2.1.a) Národné kultúrne pamiatky

1. **Kostol s areálom**, číslo ÚZPF SR 10820/1-2
 - 10820/1 r.k. kostol sv. Margity Antiochijskej
 - 10820/2 Cintorín príkostolný a nartex

2. **Stavba hospodárska** , číslo ÚZPF SR 11748/0

3. Nádrž vodná, číslo ÚZPF SR 11809/0

1. Kostol s areálom, sv. Margity Antiochijskej, číslo ÚZPF 10820/1-2 (p. č. 3522/1 a3522/2)

Kostol sv. Margity Antiochijskej číslo ÚZPF 10820/1 (p. č. 3522/2)

Kostol je situovaný na pieskovej dune vzdialenej 50 m západne od kanála Nová struhalokalita sa tiež nazýva Za jazerom pri sv. Margite. Predpokladá sa spojitosť tejto sakrálnej stavby so strediskom vo Valoch- Mikulčiciach.

Prvá stavebná etapa kostola je stanovená do obdobia Veľkej Moravy (9. storočie). V tomto období išlo o jednodňový kostol s pravouhlou svätyňou na východe a predsieňou-nartexom na západe. Už v tomto období sa začalo s kostrovým pochovávaním v exteriéri kostola a v 11. storočí sa začalo pochovávať aj v jeho interiéri. V druhej stavebnej etape v 13.-14. storočí došlo k prestavbe okien na južnej stene v gotickom štýle a k zbúraní nartexu. Ďalšie úpravy na kostole sa datujú do konca 15. a začiatku 16. storočia, kedy bol pre potreby zvýšenia kapacity objektu zväčšený vstupný portál a oltár vysunutý zo svätyne do lode. V rokoch 1587 až 1624 bola na objekte vymenená dlažba, na južnej stene kostola bolo zamurované jedno gotické okno. V tomto období sa končí pochovávanie v interiéri kostola. V roku 1730- 1756 boli menené okná a dvere, loď kostola dostala rovný maľovaný strop, drevený chór, lavice a nový oltár. V roku 1926 došlo na objekte k výmene krovu, výmene krytiny a k zmene celkového výrazu fasád. Na konci 90. rokov 20.storočia tu začali prebiehať pamiatkové výskumy a v súčasnosti je budova v obnove .

Cintorín príkostolný a nartex číslo ÚZPF 10820/2 (3522/1)

Cintorín prislúchal k objektu Kostola sv. Margity Antiochijskej a vznikol približne v 9. storočí. Archeologické nálezisko je situované v polohe „kostol sv. Margity“ a zahŕňa predsieň kostola - nartex, relikv murovaného objektu v hmote nartexu a samotné nálezisko, ktoré je definované ako nálezisko s mnohonásobnou superpozíciou objektov- hrobov bez zvláštnej výbavy, z ktorých prevažná časť sa nachádza v zásype starších hrobových jám. Cintorín bol aktívny do 17. storočia (najstarší horizont pochovávaní je veľkomoravský a najmladší renesančno-barokový približne z obdobia 15. až 17. storočia), pričom úzko súvisel s úlohou Kostola sv. Margity Antiochijskej, ktorý určoval ústredný bod osady zaniknutej približne v tomto časovom horizonte pravdepodobne v dôsledku ohrozovania záplavami. V rámci poslednej obnovy kostola bola realizovaná, v kontexte s prezentáciou

murív kostolov veľkomoravského hradiska Valy, prezentácia nartexu vybudovaním muriva s korunou ukončenou mierne nad terénom, v celom rozsahu pôdorysu nartexu. Bližšie podmienky boli určené v projekte: Návrh komplexnej obnovy NKP kostola sv. Margity Antiochijskej s autormi návrhu –Ing. Arch. J. Gregorová, Ing. arch. A. Botek a Ing.arch. K Pagutová, Bratislava 2011.

Zistené hroby príkostolného veľkomoravského cintorína a ranostredovekého cintorína sú vyznačené kamennými platňami s rozmermi blízkymi nálezovej situácii. .

2. Stavba hospodárska (zaužívaný názov Kačenáreň), číslo ÚZPF 11748/0 (parc. č. 3526/2)

Je situovaná severne od obce Kopčany, mimo jej zastavaného územia, južne cca 300 m od odchytového rybníka (vodnej nádrže) a severovýchodne od kostola sv. Margity Antiochijskej. Pôvodne bola súčasťou hospodárskeho komplexu na odchyt divo žijúceho vodného vtáctva, ktorého tvorcom bol skúsený holandský odborník na chytanie kačíc, fríčan Jacob Bodes. Podľa stavebného plánu, vypracovaného pravdepodobne Tadeášom Adamom Karnerom, mala budova obytno-skladovaciú funkciu. Postavená bola koncom 50. rokov 18. storočia po odkúpení Holičsko-Šaštínskeho panstva cisárom Františkom Štefanom I. Lotrinským od Jozefa Czobora. Bloková jednopodlažná budova s valbovou strechou, slúžiaca ako dom správcu rybníka, bola zároveň samostatným uzavretým sebestačným hospodárstvom slúžiacim ako príslušenstvo rybníka (bola určená aj ako sklad krmiva pre vycvičené kačky, psa a sklad potrebného vybavenia holandských pascí). Hospodárska budova, ktorej areál bol ohraničený nízkym múrikom s dreveným plotom, bola 19. storočí upravená, pričom k východnej časti bola dostavaná prístavba a spolu s ďalšími prevažne drevenými prístavbami bol dvor obostavaný na pôdoryse štvorca. Objekt je od zaniknutia odchytového hospodárstva (1918) nevyužívaný, bez vykonávania základnej údržby, čo spôsobilo jeho postupné rozpadávanie sa.

3. Vodná nádrž (zaužívaný názov je odchytový rybník kačíc), číslo ÚZPF 11809/0 (parc. č. 3502, 3503)

Špecializované zariadenie na odchyt divo žijúcich vodných vtákov, hlavne divých kačíc, bolo vytvorené na mieste prírodného rybníka, ktorý bol pre tieto účely zväčšený a upravený. Pri myšlienke jeho vzniku stál od začiatku cisár František I. Štefan Lotrinský, ktorý za pomoci svojho brata, princa Karola, našiel odborníka na chytanie kačíc v močiaroch. Bol ním fríčan Jacob Bodes, ktorý spracoval nákres v roku 1753. Rybník bol realizovaný cca v 50. rokoch 18. storočia podľa najmodernejšieho holandského systému (eende-kooi), ktorý pozostával z jazera s rovnomernou hĺbkou a miernym zvažovaním od brehu, vodných priekop, nad ktorými bola natiahnutá sieť z konopnej priadze potiahnutej dechtom, stupňovito usporiadaných paravanov, za ktorými sa mohol ukrývať lovec, prípadne slúžili na vábenie kačíc. Odchytové kanále boli štyri a zužovali sa k ústiu, boli na koncoch zakrútené. Údržba rybníka si vyžadovala udržiavanie pokojnej hladiny (stromy v okolí pasce bránili vetru), odstraňovanie porastov z priameho okolia pasce a udržiavanie nízkeho trávnik na brehoch pasce. Pri rybníku sa nachádzala dvojica drevených domčekov určených pre potreby chytača kačíc.

V roku 1895 vyrobila bansko-štiavnická banícka a lesnícka akadémia model hospodárstva pre mileniálnu výstavu. V roku 1910 si Riaditeľstvo cisárskych majetkov vyžiadalo model z budapeštianskeho múzea pre medzinárodnú poľovnícku výstavu vo Viedni. Po roku 1918 lov kačíc na poštátnenom holičskom panstve na istý čas úplne prestal. Riaditeľstvo štátnych majetkov sa pokúsilo v roku 1928 lov obnoviť, no bez trvalejšieho úspechu. Od tohto obdobia je rybník neudržiavaný, takže všetky prevažne netrvácne konštrukcie už zanikli,

avšak v pôdoryse je stále jeho zreteľný tvar a štruktúra a jeho okolie je zalesnené, pričom sú ústia odchyťových tunelom sčasti zmyté. Z ich pôvodného prekrytia a z odchyťových konštrukcií sa nič nedochovalo.

E.1.2.1.b) Nehnutel'nosti vytipované na vyhlásenie za NKP

V pamiatkovej zóne nie sú vytipované žiadne objekty na vyhlásenie za národné kultúrne pamiatky

E.1.2.1.c) Nehnutel'nosti a krajinné prvky s pamiatkovou hodnotou

Na území PZ sa nenachádza, mimo NKP, žiadna nad zemou stojaca architektúra. Do tejto kategórie je možné zaradiť vodné kanály, ktoré vznikali pravdepodobne v súvislosti s postupným vysúšaním močiarov v PZ a príľahlých oblastí. Vodný kanál „Nová struha“, s upraveným priamočiarym korytom voľne prechádza do meandrovitej časti neupravovaného vodného toku privádzajúceho vodu k mlynu v obci Kopčany,(od toho sa ujíma na historických mapovaniach aj pomenovanie Mühl Arm, Mühl Bach), slúži na prívod vody do príľahlého rybníka, ďalším, mierne meandrujúcim kanálom, tzv. „Kačím“ (na historických mapovaniach tiež nazývaným aj Árok, Járok), je voda z rybníka odvádzaná. Významným krajinným prvkom je líniová vysoká zeleň okolo suchého kanála Stará struha,(juhozápadná hranica PZ) ktorý si zachoval meandrovitý tvar. Časť struhy je vidieť už na 1.VM, podľa ktorého je potok odvodňovacím kanálom vody z močaristého terénu. Na ďalších mapových podkladoch je už vyznačená v celej dnešnej dĺžke – od Novej struhy po Moravu. Ďalším významným líniovým prvkom, i keď v krajine menej vnímaným pre svoju menšiu výšku porastu, je struha Kýštor (južná hranica PZ). Je zberným kanálom pre odvod vody z močarísk, tiahnucich sa popri severnej hranici intravilánu obce Kopčany. Je viditeľná na všetkých dostupných mapových podkladoch , na mape z roku 1836 je už regulovaná a ohraničená alejou stromov alebo kríkov. Plošnú vysokú zeleň v IV. sektore je možné nájsť v jeho severozápadnom cípe. Nachádza sa tu voľne rastúca zeleň, na ktorú zo severu nadväzuje lužný les. Svojim oblúkovým tvarom pravdepodobne vyznačuje priebeh meandru Moravy pred jej reguláciou. Pamiatkovú hodnotu má aj poloha prístupovej komunikácie z Kopčian ku kačenárni a ďalej k Novej struhe, ktorá predstavuje priebeh cesty minimálne z obdobia baroka. Na najstaršej katastrálnej mape sa táto cesta pred kačenárňou rozdeľuje a líniová parcela pokračuje juhozápadným smerom poza kostol sv. Margity ku križovaniu Novej a Starej struhy. Táto parcela, i keď nie je v teréne viditeľná, je predmetom ochrany z dôvodu, že predstavuje predpokladaný priebeh veľkomoravskej cesty .

E.1.2.1d) Ostatné stavby

Vstup do PZ z obce Kopčany po dnešnej komunikácii je umožnený cez Kačí kanál železobetónovým mostom, ktorý bol pravdepodobne v mieste staršieho, zrejme dreveného mosta, postavený v roku 1910. Novodobá lávka pre peších sa nachádza aj v juhozápadnom cípe zóny. Je preklenutím potoka Kýštor a cez zónu k nej vedie len poľná cesta popri Novej struhe a cez polia. Vedľa lávky je vybetónovaný brod cez potok. Pri kostole sv. Margity je osadená novodobá informačná tabuľa.

Zónou prechádzajú technické stavby – elektrické vedenie na betónových stĺpoch v dvoch líniiach. Jedna je popri hrádzi rieky Morava a druhá popri potoku Kýštor.

E.1.3. Krajinný obraz územia

V pamiatkovej zóne ide o dva fenomény v krajine - veľkomoravský a barokový, pričom navzájom spolu nesúvisia, no mladšie, barokové zásahy rešpektovali veľkomoravskú, nad zemou stojacu architektúru.

Pôvodný charakter veľkomoravskej krajiny bol typický pre inundačné územie v rámci vtedajšieho neregulovaného toku rieky Moravy. Bol charakteristický relatívne rovinným terénom i keď podstatne plastickejším ako teraz, s množstvom slepých ramien a močarísk s lužnými lesmi a plochami pre poľnohospodárske využitie. Krajina bola citlivo urbanizovaná, pri stavebnej aktivite sa využívali prírodné danosti terénu. Sídlišková zástavba vznikala na mierne vyvýšených dunách, pričom najvyššie polohy boli využité na výstavbu sídelných komplexov. Hydrologickými zmenami Moravy v 10. – 12. storočí, spôsobenými hlavne výrubom lužného lesa, sa zdvihla hladina vody a riečne nánosy vyplnili nižšie polohy územia. Vznikol tak tvar terénu, ktorý je takmer v nezmenenej podobe zachovaný dodnes. Pozemky boli rozdelené na menšie parcely, čo je prvýkrát vidieť na mape z roku 1836. Celým územím pamiatkovej zóny, od sútoku Starej a Novej struhy po cestný most cez Kačí kanál, sa na tejto mape tiahne jedna parcela, na ktorej sa nachádza kostol sv. Margity aj hospodárska budova kačenárne. Je to plocha najvýznamnejšej duny, preťažej komunikáciou, zakreslenou v katastrálnej mape z roku 1898. Na tejto katastrálnej mape vidno v južnej časti zóny, v priestore medzi Kýštorom, Novou struhou a zrušenou líniou kanála spájajúceho Starú struhu s Kačím kanálom, úzke dlhé pozemky, obdobne je rozparcelovaná časť územia patriaca do Holičského katastra, situovaná východne od Kačieho kanála. Tento stav je zachovaný dodnes a je zrejme pozostatkom tereziánskeho urbára, ktorý bol zavedený koncom 18. storočia. Delenie parciel, vyznačené na starších katastrálnych mapách, nie je veľmi odlišné od dnešného delenia, vyznačeného na mape, v skutočnosti sú však parcely zjednotené do lánov polí, delených len líniovými hranicami ciest a vodných tokov, resp. ich pozostatkami.

Najvýznamnejšie zmeny krajiny nastali v 18. storočí. Bol zregulovaný tok potoka Nová Struha natoľko, že sa vytvorili lepšie predpoklady na poľnohospodárske využitie územia, väčšina močiarov sa premenila na lúky a pasienky, popretkávané regulačnými vodnými kanálmi, zaústenými do hlavného toku rieky Moravy.

Krajina sa intenzívne využívala na hospodárske účely, z nízinnej scenérie vyrástol areál prízemných budov Kačenárne obkolesený záhradami pravidelných geometrických tvarov a v severnej časti katastra obce, v pokračovaní líniovej zelene Novej struhy, vznikla výrazná plocha vysokej zelene ukrývajúca v sebe odchyťový rybník kačíc. Nové prvky v krajine vznikli v nadväznosti na neďaleký Holičský zámok, s ktorým sa navzájom pospájali komponovanými stromovými alejami.

Takto pretvorená hospodárska a zámerne esteticky komponovaná krajina s rešpektovaním staršej kultúrnej vrstvy – kostola stojaceho južne od hospodárskeho centra, sa čiastočne dochovala dodnes. Niektoré prvky barokovej krajiny zanikli nedostatočnou údržbou, no nie mladšími nevhodnými zásahmi, takže je umožnené ich prinavrátenie do pôvodného stavu. Jedným z prvých krajinárskych barokových prvkov, obnovených do pôvodného stavu, je výsadba stromovej aleje vedúcej od Kačieho kanála ku kačenárni.

V súčasnosti má celé územie PZ rovinný prevažne poľnohospodársky charakter popretkávaný sieťou kanálov so sprievodnými pásmi zelene a čiastočne zachovanými lesmi, ktoré svedčia o bývalej dravosti rieky Moravy v čase pred zregulovaním.

Pamiatková zóna je zasadená do rovinatej nivy rieky Morava, ktorá tvorí hranicu zóny zo severozápadu. V okolí jej zregulovaného toku sú pozostatky lužného lesa hlavne na Českej strane (k.ú. Mikulčice) a severne od zóny. Prevažná časť zóny aj jej okolia vrátane zaniknutých komunikácií a zaniknutej zástavby je v súčasnosti využívaná ako

poľnohospodárska pôda. Územím PZ pretekajú 4 toky: Kýštor (Myjava), Kačí kanál, Nová Struha (Tvrdonický kanál) a Stará struha, takmer v celom rozsahu lemované vysokou alebo kríkovou zeleňou. V severnej južnej časti, už mimo PZ, sa potok Kýštor spája s Tvrdonickým kanálom (Nová struha). Na jeho toku sa v severnej časti zóny nachádza rybník, v súčasnosti zanedbaná vodná plocha, z ktorej vychádza nie príliš výdatný tok Kačieho kanála, ústiaci do potoka Kýštor. Smerom k rieke Morava sa v strede územia PZ od Tvrdonického kanála (Nová struha) oddeľuje kanál Stará Struha.

Komunikačne je zóna napojená asfaltovou cestou na intravilán obce Kopčany, ktorý tvorí južnú hranicu zóny a na mesto Holíč, pričom asfaltová cesta v poľnohospodárskej krajine vedie priamo na os kaštieľa – cez stred historického parku k zadnému vstupnému portálu hlavnej budovy.

Severovýchodne od zóny sa nachádza letisko Holíč, ktorého kužely zasahujú aj do zóny.

E.1.3.1. Historická zeleň , vodné plochy a toky

Počas historického vývoja územia zasiahla väčšina zmien súvisiaca so stavebným vývojom objektov a urbanistickým vývojom územia aj zeleň, či už v podobe samostatného celku, alebo ako súčasť barokových objektov alebo priestorov.

Najstaršie známe vyznačenie významnejších celkov zelene je na mapách 1. a 2. vojenského mapovania.

Plochu územia možno v súčasnosti rozdeliť okrem zastavaných plôch, ktorých je minimum, na poľnohospodársku pôdu, lúky, vodné plochy a plochy vysokej zelene

Prevažná časť územia je v súčasnosti využívaná ako poľnohospodárska pôda. Sceľovaním parciel boli zrušené a do ornej pôdy začlenené aj chodníky južne od kačacieho rybníka p.č. 3507 a 3510, tak ako aj parcela lesa p.č. 3509 a lúka p.č. 3530 medzi nimi. K ďalšiemu veľkému sceľovaniu parciel do lánov poľnohospodárskej pôdy prišlo v južnej časti PZ pri Kačom kanáli a Kyštore a v západnej časti PZ v lokalite Za Novou Struhou. Vodné toky potoka Nová struha a Kačieho kanála nemajú prečistené koryto a nejasná je tu aj výška a úprava brehov.

Plochy zelene a vodné plochy na území možno rozdeliť podľa ich umiestnenia na:

- 1 – mokrade
- 2 – kanál Nová Struha s brehovými porastami
- 3 – Kačí kanál s brehovými porastami
- 4 – Odchyťový rybník kačíc
- 5- kanál Kýštor s brehovými porastami
- 6- les pri rieke Morava
- 7 - zeleň okolo prístupovej komunikácie
- 8- solitérne stromy
- 9 - aleja

1- Na parcelách **bývanej mokrade** p.č. 3418, 3419_ **okolie kanála Stará Struha** Šírka porastov je cca 10 – 20m. Veková hranica porastov je 10 – 40 rokov V strede porastov je miestami viditeľný zbytok pôvodného koryta resp. jarku na odtok prebytočnej vody z okolitej mokrade – koryto Starej struhy. V porastoch v severnej časti v dĺžke približne 100 až120m prevláda topoľ biely /Populus alba/ zo severnej časti lemovaný porastom trstia. Smerom na juhozápad v porastoch prevládajú vrb /Salix alba/, jasene /Fraxinus excelsior/ a jednotlivito brest /Ulmus minor/ a hrab obyčajný /Carpinus betulus/. Pravdepodobne v určitom

období tu boli robené umelé výsadby vrbí /*Salix alba*/, dubu letného /*Quercus robur*/ a lipy malolistej /*Tilia cordata*/. V menšej miere je zastúpená čerešňa vtáčia /*Prunus avium*/. Z krovín prevláda slivka trnková /*Prunus spinosa*/ a baza čierna /*Sambucus nigra*/

2- Kanál Nová Struha s brehovými porastami (Tvrdonický kanál) má charakter tvrdého luhu. Šírka porastov je po oboch stranách od 5 do 15m. Terén pozdĺž toku je voči okolitým poliam miestami mierne vyvýšený, čo pravdepodobne súvisí s pôvodnou ochranou okolitých pozemkov počas zvýšenej hladiny vody v potoku. Po ľavej strane toku je miestami vyšliapaný chodník a v porastoch sú menšie čistinky so zvyškami odpadov a ohniskami. Brehové porasty potoka Nová Struha po oboch stranách tohto toku majú prirodzený vekovo nevyrovnaný charakter. V porastoch od prístupovej komunikácie dominujú kroviny, ktoré sú postupne smerom ku areálu kačacieho rybníka vytláčané náletmi stromov. Stromy v druhovom zložení javor poľný, lipa malolistá, hrab, jaseň, dub, jelša a jabloň s okrajovým krovinným podrastom trnka, hloch, baza černica, šíповá ruža, sú typickým porastom tvrdého luhu. Ich zdravotný stav zodpovedá charakteru porastov remízok bez akejkolvek údržby. Vytvárajú prirodzenú hranicu územia.

- južná časť od južnej hranice prechádzajúcej od spojnice medzi riečkou Kyštor smerom na sever po brod cez Novú struhu - Po celej dĺžke toku sú solitérne rastúce stromy v zastúpení jeden topol' /*Populus*/, vrbí /*Salix*/ a kroviny baza čierna /*Sambucus nigra*/, slivka trnková /*Prunus spinosa*/, ruža /*Rosa canina*/
- severná časť od brodu pozdĺž Kačieho jazera vrátane pozemku, parc. č. 3444 porast s charakterom tvrdého luhu, s vekovou hranicou do 100 rokov, šírka 5 – 10m po oboch stranách toku. V porastoch prevládajú vrbí /*Salix alba*/ a jasene /*Fraxinus excelsior*/. Niekoľko jedincov dubu letného /*Quercus robur*/ a lipy malolistej /*Tilia cordata*/ pochádza pravdepodobne z umelých výsadiel. Z krovitého podrastu prevažuje slivka trnková /*Prunus spinosa*/ a baza čierna /*Sambucus nigra*/

Brehy koryta po oboch stranách sú pomerne strmé, prerastené náletom a miestami neupravené a narušené podomletím. (Sektor IV.)

3- Kačí kanál s brehovými porastami. Šírka brehových porastov po oboch stranách je 5 – 15m. V samotnom kanáli sa nachádza voda len v období veľkých dažďov nakoľko jeho prítok je odstavený resp. nefunkčný.

- Pozemok, parc. č. 3501, časť severne od komunikácie, pozemku parc.č. 35029. Zo strany katastra Kopčany sú cca 40 – 60 ročné jablone vysadené pôvodne vo vzdialenosti 10m od seba cca 5m od stredu koryta kanála. Celá plocha pozdĺž toku je prerastená náletovými drevinami prevažne vrbou /*Salix alba* a *Salix caprea*/. V podraze je krovitá forma vrbí /*Salix caprea*/, slivka trnková /*Prunus spinosa*/, baza čierna /*Sambucus nigra*/ a ruža šíповá /*Rosa canina*/. V severozápadnej časti na severnom okraji kanála sú cca 40 – 60 ročné porasty topoľa kanadského /*Populus x canadensis*/ vysadené pôvodne zo strany katastra Holič po celej dĺžke kanála na vzdialenosť 10m – 15m od seba, cca 5m od stredu koryta kanála, ktoré sú preriedené prirodzeným úhynom.
- Pozemok parc. č. 3542, časť južne od komunikácie, pozemku parc.č. 3529. Tak ako pozdĺž severnej časti kanála, aj pozdĺž južnej časti po jeho západnej strane až k riečke Kyštor bola urobená výsadba ovocných stromov /jablone, slivky a hrušky/, ktoré tu boli v začiatkoch jediným stromovým porastom. Ďalej pozdĺž riečky Kyštor je v súčasnosti už len výsadba jabloní. Vzdialenosť medzi stromami bola do 10m podľa druhového zastúpenia. V súčasnosti sú porasty ovocných stromov preriedené prirodzeným úhynom a nahradené náletovými drevinami, resp. plámkami pôvodných ovocných druhov. V severnej časti pri komunikácii je skupina jelše lepkavej /*Alnus glutinosa*/. Výsadba topoľov /*Populus x canadensis*/ bola robená pravdepodobne len sporadicky a to pozdĺž západnej hrany kanála

cca 150m od komunikácie. Pozdĺž celej výsadby je v plnom zápoji krovinný porast slivky trnkovej /*Prunus spinosa*/. Severne od skupiny topoľov je na východnej hrane Kačieho kanála porast pálky širokolistej /*Typha latifolia*/.

(Sektor III., a IV.)

4- Odchyťový rybník kačíc p.č. 3503. Prívodové a odtokové kanály a vpúšťacie kanály tzv. „choboty“ sú v severovýchodnej časti zachované v pôvodnom tvare, ale v dôsledku dlhoročnej zanedbanej údržby zanesené opadaným listím z okolitých stromov. Na niekoľkých miestach v nenarušenej časti obvodových brehov v severovýchodnej časti sa zachovalo pôvodné obloženie brehov prírodným kameňom. Celá plocha rybníka je viac, alebo menej prerastená náletovými drevinami s prevahou vrby a trstia. V centrálnej časti pôvodného odchyťového rybníka sa nachádza stála hladina vody. Kanál po obvode severnej, východnej a južnej hranici je len čiastočne zavodnený najmä na jar. Prívod vody do areálu rybníka zabezpečuje najmä kanál Nová struha – Tvrdonický kanál. Pôvodná úprava obvodového svahu spôsobom voľne uloženého prírodného kameňa o priemere cca 0,50m je mechanicky narušená prerastaním koreňov náletových drevín. Jazero je na celej ploche zanesené opadom listia a v miestach s trvale vysokou hladinou vody je častejší výskyt trstia /*Phragmites australis*/ a pálky /*Typha latifolia*/. Južná časť pôvodnej plochy jazera, ktorá je vlhšia a miestami je viditeľná aj hladina vody je prerastená prevažne krovitým porastom a menšími stromami vrby bielej /*Salix alba*/.

Pôvodné okolie rybníka až na jeho juhovýchodnú časť nesie známky rôznych väčších či menších terénnych úprav s nerovnosťami $\pm 20 - 50$ cm.

Druhovú zložku porastov po obvode jazera je v dôsledku pôvodných umelých výsadiel niektorých druhov odlišné od prirodzených porastov tvrdého luhu, ktoré prerastajú po obvode jarku p.č. 3504 do poľných kultúr. Prevažná väčšina druhov prirodzene zmladzuje, a v zapojenom poraste vytvára, najmä po okraji, skupiny vysoko vyvetvených jedincov s narušenou stabilitou a ťažiskom. V porastoch v severnej časti vodného jarku je zastúpená lipa malolistá /*Tilia cordata*/, javor poľný /*Acer campestre*/, brest /*Ulmus minor*/, čerešňa vtáčia /*Prunus avium*/ a v podraze slivka trnková /*Prunus spinosa*/, baza čierna /*Sambucus nigra*/ a ruža šípová /*Rosa canina*/. Pozdĺž južnej hranice parcely 3502 a po južnej hrane vodného jarku p.č. 3504 do vzdialenosti cca 5m od poľných kultúr rastú kvalitné jedince vzrastlých stromov v zložení dub letný /*Quercus robur*/, lipa malolistá /*Tilia cordata*/, javor poľný /*Acer campestre*/, moruša /*Morus alba*/, jelša /*Alnus glutinosa*/, s náletom jaseňa /*Fraxinus excelsior*/, javorovca jaseňolistého /*Negundo aceroides*/, s podrastom hlohu /*Crataegus monogyna*/, vrby /*Salix alba*/, ruže šípovej /*Rosa canina*/, slivky trnkovej /*Prunus spinosa*/, bazy čiernej /*Sambucus nigra*/. Veková hranica porastov je v dôsledku náletového charakteru rôznorodá, pričom najstaršie porasty majú 100 až 120 rokov. Šírka porastov nad rámeč pôvodnej parcely je 5 – 8 m

5 - Kanál Kyštor s brehovými porastami _ (pozemok, parc. č. 3540/1) V zóne je časť idúca západným smerom od sútoku s Kačím kanálom po hranicu územia prechádzajúcu kolmo cez koryto riečky smerom na sever.

Koryto bolo už v minulosti niekoľko krát upravované /narovnávané a prehĺbované/ predovšetkým v záujme zamedzenia povodní. Hĺbka koryta je 2 – 2,5m a so sklonom brehov $\pm 45^\circ$, jeho šírka v horných hranách je cca 4m. Pozdĺž koryta sú vysadené jablone v sponě asi 10m. Priestor koryta a pozdĺž koryta je minimálne raz do roka vykášaný a je bez plošných náletových porastov krovín a brehových porastov (Sektor IV.)

6 - Les pri rieke Morava je v súčasnosti viac menej náletový porast s charakterom tvrdého luhu v niektorých vlhších miestach s prechodom do mäkkého luhu.

V severozápadnej časti pôvodnej mokrade pri dotyku s novovybudovanou hrádzou rieky Moravy, rastie na niekoľkých ároch tŕstie. Smerom na juhovýchod je v okrajovej časti niekoľko topoľov (*Populus*) a vŕb (*Salix*), ďalej *Negundo aceroides*, jaseň (*Fraxinus*), všetko s hustým krovinným podrastom prevažne trnky. Porasty postupne prerastajú aj na plochu ornej pôdy. Pôvodná depresia pozdĺž celej mokrade bola v čase regulácie toku Moravy zavezená a vyrovnaná. Z tohto obdobia sú aj na celej ploche prerastenej náletovými porastmi nerovnosti s rozdielom + - 50cm. Šírka porastov nie je jednotná a pohybuje sa v rozmedzí 20 – 50m. V teréne na základe rastlinného spoločenstva je možné ohraničiť priestor s pôvodne vyššou hladinou spodnej vody, resp. so stojacou vodou. (Sektor IV.)

7 - Zeleň okolo prístupovej komunikácie. Porasty po oboch stranách prístupovej komunikácie do PZ po most cez Kačí kanál (pozemok, parc.č. 12473).

Po oboch stranách komunikácie je zapojený porast vysokých krovín s prevahou slivky trnkovej (*Prunus spinosa*), bazy čiernej (*Sambucus nigra*), hlohu (*Crataegus monogyna*). V menšej miere je tu zastúpená vŕba (*Salix alba* a *Salix caprea*), ruže (*Rosa canina*) a **sviät** biely (*Cornus alba*). Bylinný ruderárny porast v šírke + - 5m je neudržiavaný a ovplyvnený pôdnymi podmienkami s nezistenou hrúbkou a plochou komunálneho odpadu. V severovýchodnej časti komunikácie došlo pred časom k dosadbe dubu letného (*Quercus robur*) a orgovánu (*Siringa vulgaris*).

Prístupová komunikácia od kačieho kanála po hájovňu p.č. 3529/2 je bez plošných náletových porastov krovín a porastov. (Sektor IV.)

8- solitérne stromy a skupiny stromov a krov pozdĺž ciest a v poli – plochy, ktoré nie sú parcelne vymedzené.

Najvýznamnejším solitérnym stromom je lipa malolistá rastúca v sektore I., stojaca pred vstupom do kostola sv. Margity.

Solitérne stromy a skupiny stromov a krov pozdĺž ciest a v poli – Ich veková hranica je do 50 rokov. Ich druhové zloženie zodpovedá druhovému zloženiu prevažne krovinatých porastov tvrdého luhu, do ktorého sa rozširujú bylinné druhy ruderárneho pôvodu. Ďalšie stromy sa ako solitéry nachádzajú popri brehoch Tvrdonického kanála (Nová struha) na plochách poľnohospodárskej pôdy.

9 – Aleja - Významným krajínovným prvkom v sektore IV. je aleja z pagaštanu konského rastúca na parcele 3540/8 v osi východ – západ, ktorá bola vysadená v roku 2013 na mieste barokovej aleje, vedúcej z kaštieľa v Holíči k hospodárskej budove – kačenárni. Je vysadená v úseku medzi Kačím kanálom a kačenárňou severne od prístupovej komunikácie, na ploche, kde bola zároveň ukončená orba a plocha je premenená na lúku.

E.1.3.2. Ostatné plochy

1- Orná pôda

Priestory PZ, mimo zastavaných plôch, vodných a močiarnych plôch a pohrebísk, boli pravdepodobne v období Veľkej Moravy poľnohospodársky využívané či už na pestovanie plodín alebo ako lúky a pasienky. Plochy na poľnohospodárske využívanie sa zväčšovali vplyvom rôznych regulácií tokov, zánikom nadzemných častí sídlisk, ako aj skončením využívania pohrebísk. Súčasná orba, ktorá je však už v niektorých častiach zastavená, spôsobuje nenahraditeľné škody na kultúrnom dedičstve hlavne v miestach zaniknutých sídlisk a pohrebísk, kde ničí pozostatky objektov zachovaných pod tenkou vrstvou zeminy.

Priestor medzi potokom Nová Struha a dnešným tokom rieky Moravy bol vrátane vrstvy ornice do značnej miery narušený v sedemdesiatich rokoch 20.storočia, kedy došlo

k regulácii koryta Moravy. Terénnymi úpravami sa na povrch dostala menej úrodná čiastočne ílovitá pôda. Južná časť plochy pozdĺž pôvodnej mokrade približne 1/3 plochy bola v minulých rokoch preoraná a povrchovo neupravená /bránenie, smykovanie/. V súčasnosti je prerastená burinou a nekultivovaná. Na ostatnej ploche je po bežnej úprave vysiatá poľnohospodárska kultúra.

V dôsledku úprav koryta rieky Moravy boli pozdĺž severozápadnej hranice odstránené aj brehové porasty v meandroch pôvodného toku. Brehové porasty vytvárali obvodovú kulisu a čiastočne chránili tiež pôdu.

Ostatné plochy ornej pôdy sú v súčasnosti využívané bežným spôsobom. (Sektor IV.)

2- Komunikácie

Cesta, prislúchajúca k najvýznamnejšej etape osídlenia, k 9.storočiu, nie je dodnes zachovaná, no na základe archeologických a archívnych výskumov je možné predpokladať jej trasu - od hradiska Valy v dnešných Mikulčiciach prechádzala cez rieku Moravu a po jednotlivých dunách, súbežne s dnešnou Starou struhou, poza kostol sv. Margity a kačenáraň, ku Kačiemu kanálu sa zhodne s dnešným stavom rozdelila na rázcestí a smerovala jednak do intravilánu Kopčian a jednak do Holíča. Jej priebeh pamiatkovou zónou je možné stotožniť s parcelou 3519 (3518) a s časťou parcely 3529, vyznačenou na katastrálnej mape z roku 1898. Cesty, vytvorené v súvislosti s výstavbou a prevádzkovaním hospodárskeho komplexu, sú taktiež vyznačené na tejto katastrálnej mape s číslami 3529, 3510 a 3507. V súčasnosti je v celej zóne jediná komunikácia umiestnená približne v strede PZ vedúca z východu na západ a ukončená je vybetónovaným brodom cez Novú struhu. Je v polohe barokovej komunikácie a je provizórne spevnená asfaltom. Pred brodom sa na ňu napája štrková cesta vedená súbežne s Novou struhou ku kostolu sv. Margity. Nachádzajú sa tu aj nespevnené poľné cesty a chodníky, slúžiace ako obslužné komunikácie pri obrábaní poli.

E.1.4. Funkčné využitie pamiatkového územia a objektov v PZ

Využitie niektorých častí územia sa dá na základe archeologických a archívnych výskumov doložiť už od 9.storočia, kedy vznikol v polohe „Za jazerom pri sv. Margite“ najvýznamnejší sídelný komplex kopčianskej aglomerácie z obdobia mojmirovskej dynastie, tvoriaci zázemie hradiska Valy v Mikulčiciach. Pozostával z dvoch funkčne prepojených areálov, pričom jeden – pri Kačenárni, mal strážnu funkciu a v druhom, okolo kostola sv. Margity, sídlil správca územia. Po zániku Veľkej Moravy sa ukončil spoločný vývoj oboch aglomerácií a rieka Morava sa stala hraničnou medzi Uhorskom a Čechmi. Osídlenie postupne začína upadať a zo stavieb sa využíva len kostol a príkostoný cintorín. Od polovice 18.storočia územie opäť vzrástlo na význame z dôvodu funkčného prepojenia na Holíčsky kaštieľ, čoho sprievodným javom bola výstavba hospodárskeho komplexu, rekultivácia vodných tokov a nevyužívaných častí územia a estetizácia krajiny. V tomto období mala rieka Morava meandrovitý tvar a zásobovala kanály v krajine vodou. Po umelom vytvorení jej koryta sa síce obmedzili záplavy na minimum, no stratila sa aj jej zavlažovacia funkcia. Voda z niektorých kanálov sa postupne stráca, čím sa stráca aj funkcia prirodzených biotopov.

Súčasnú funkčné využitie územia zodpovedá jeho lokalizácii mimo intravilánu obce. Väčšina pozemkov sa využíva na poľnohospodárske účely, na katastri sú vedené ako poľnohospodárska pôda.

V súčasnosti sú všetky NKP nachádzajúce sa na pamiatkovom území bez využitia.

Sektor I. (blízke okolie kostola sv. Margity)

Stavba kostola aj jej najtesnejšie okolie je v súčasnosti nevyužívaná. Záujem o vykonávanie liturgií začal upadať výstavbou kostola v dnešnom centre obce, odkedy sa bohoslužby vykonávali len na sviatok patrónky. V okolí kostola je lúka, nedávno zmenená z ornej pôdy na lúčne porasty, takže jeho poľnohospodárske využívanie bolo zrušené.

Sektor II. (okolie stavby kačenárne)

Stavba kačenárne aj jej najtesnejšie okolie je v súčasnosti nevyužívaná. Orná pôda v okolí bola nahradená za lúčne porasty.

Sektor III. (odchytový rybník kačíc)

Plocha rybníka nie je v súčasnosti využívaná na žiadne hospodárske účely. Tie boli ukončené v roku 1918 (resp. 1928) a od tejto doby slúži len ako prírodný biotop.

Sektor IV. (plocha poľnohospodárskej pôdy – zvyšná plocha PZ)

Toto územie je plochou poľnohospodárskej pôdy, vodných kanálov a plochou vysokej zelene brehových porastov, takže čiastočne slúži pre poľnohospodárske účely. Orba na časti územia, nominovaného do zoznamu svetového dedičstva UNESCO, bola zrušená a časť ornej pôdy vo vlastníctve rímsko-katolíckej cirkvi bola premenená na lúky. Popri prístupovej komunikácii od Kačieho kanála ku kačenárni bola na vzniknutej lúke obnovená historická krajinná štruktúra v podobe aleje, ktorá plní hlavne funkciu estetizácie krajiny.

E.2. Pamiatkové hodnoty nehmotnej povahy**E.2.1. Kultúrne hodnoty**

1. Územie pamiatkovej zóny Kopčany s kostolom sv. Margity Antiochijskej a s ďalším archeologicky doloženým osídlením z obdobia Veľkej Moravy je spolu so stavbami v areáli Slovanského hradišťa v Mikulčiciach nositeľom výnimočnej kultúrnej tradície počiatkov kresťanstva v strednej a juhovýchodnej Európe. V kontexte európskeho raného stredoveku je celá lokalita príkladom sídla cirkevnej a svetskej elity, dokumentujúcim vývoj prvotne urbanizovaných sídel stredoeurópskych západných Slovanov, príkladom centrálného sídla ranostredovekej spoločenskej elity s cirkevnými, svetskými a s nimi súvisiacimi stavbami. Časť územia pamiatkovej zóny je preto nominovaná spolu s hradišťom v Mikulčiciach do zoznamu svetového dedičstva UNESCO.

2. na území pamiatkovej zóny sa nachádza hospodársky komplex a pozostatok zámernej estetickej kompozície krajiny, spojenej s významnou osobnosťou našej histórie – cisárom Františkom I. Štefanom Lotrinským, zakladateľom spolu s manželkou Máriou Teréziou habsbursko-lotrínskej dynastie, ale hlavne podnikateľom, ktorý sa sám venoval podnikaniu na svojom panstve. Na ploche PZ v Kopčanoch vytvoril špecializované zariadenie na odchyt divo žijúcich vodných vtákov, kde použitá technológia bola jedinečná v rámci celého územia Uhorska. Na unikátny odchyt kačíc sa prišli pozerat' a zároveň loviť významné osobnosti, napr. cisár a kráľ Leopold II., syn F.Š. Lotrínskeho a Márie Terézie.

E.2.2. Názvy lokalít a krajinných prvkov

Spracované podľa historických máp

1. Kopčany: pol. 18.stor.: Kopcschan, 1782-84: Kopcsan, 1819-58: Kopcsan, 1836: Koptschan, 1840: Kopcsan, 1860: Koptschan, 1862: Kopcsan, 1882: Kopcsán/Kopcsany, 1898: Kopcsány, 2003: Kopčany

Líniové prvky:

2. Nová struha: 1882: Mühl- Arm, 1898: Sztruha patak, 2003: kanál Tvrdonice- Holíč
3. Stará stuha: 1836: Stara Struha
4. Kačí kanál: 2003: Kačí kanál
5. Kyštor: 1898: Miava, 2003: Kyštor

Chotárne názvy:

6. Za jazerom pri sv. Margite: 1836: Za Jazerem u Swatei Markiti, 1840: Za Jazerem u Szwatej Margeti, 1860: Za Jazerem a swatey Margety, 1862: Za Jazerem a swatej Margety, 1898: Za Jazerem u svatej Margaréti, 2003: Hrudý
7. Kisstor (Chotárna časť územia pod chotárom „Za jazerom pri sv.Margite“ medzi potokmi Kyštor a Nová Struha, prechádzajúca aj za potok Kyštor): 1860: Kisstor, 1862: Kisstor, 1898: Kisstor, 2003: Kyštor
8. Za Novou Struhou: 1836: Za nowu Struhu, 1840: Za Novu Sztruhu, 1860: Za nova Struhu 1862: Za nowu Struhu, 1882: Za novu struhu, 1898: Za novu Sztruhu, 2003: Za novou Struhou, Kopčianske lúky
9. Za Starou Struhou: 1836: Panska Lauka za starau Struhu, 1862: Za staru Struhu, 1898: Za staru Sztruhu, 2003: Za starou Struhou

Objekty:

10. Kostol sv. Margity Antiochijskej: 1819-58: St.Margaret, 1836: St.Margaretha, 1882: Margarethen kpl., 1898: Margit kápolna, 2003: kap.Sv.Margita
11. Hájovňa majera Kačenáraň: 1836: Entenfangers Wohnung, 1860: Jägerhaus, 1862: Jägerhaus, 1882: Eutenfang/Entenfang, 2003: Kačenárňa
12. Rybník: 1819-58: Aenten Fang, 1836: Entenfang, 1860: Entenfang, 1862: Entenfang, 1898: Kacsafogó,

E.3. Vyhodnotenie pamiatkových hodnôt územia a odôvodnenie jeho ochrany

Pri vyhlasovaní pamiatkovej zóny vychádzal správny orgán zo skutočnosti, že v súčasnosti sú zachované pamiatkové hodnoty chráneného územia, najmä súbor významných archeologických nálezísk z 9. – 10. storočia. Medzi archeologickými náleziskami je dominantná plocha „Za jazerom pri sv. Margite“, na ktorej stojí veľkomoravský kostol sv. Margity Antiochijskej s cintorínom, zvyškami unikátneho stavebného, pravdepodobne panského sídla a pozostatky osady s pohrebiskom. Ide o prirodzené centrum sídliskovej štruktúry, tvorenej ďalšími veľkomoravskými sídliskami pozdĺž historickej cesty do Mikulčického hradiska z východu. Archeologické náleziská na polohách Za jazerom pri sv. Margite a Za Novou Struhou majú nenahraditeľnú hodnotu pre poznanie historického, stavebného a urbanistického vývoja centrálnych sídel veľkomoravskej ríše v 9. – 10. storočí. Archeologické náleziská v katastri Kopčian majú bezprostrednú súvislosť s hradiskom Valy v Mikulčiciach a súčasne zásadný význam pre poznanie historického vývoja slovenskej časti Dolnomoravského úvalu v 11. – 15. storočí. Jedinečnú pamiatkovú hodnotu má reliktno-solitérna zástavba 9. – 10. storočia na polohách

Za jazerom pri sv. Margite a Za Novou Struhou. Sú to jediné doteraz známe polohy v oblasti Mikulčíc s doloženou kontinuitou osídlenia v 9. – 15. storočí a súčasne jedinečným prameňom informácií pre štúdium demografickej krivky v oblasti centrálnej časti Veľkomoravskej ríše.

Najhodnotnejším objektom pamiatkovej zóny Kopčany je murovaná architektúra kostola sv. Margity v Kopčanoch, ktorú možno na základe súčasných vedeckých poznatkov pokladať v podstatnom rozsahu za dochovanú veľkomoravskú architektúru. Táto architektúra je autenticky dochovaná vo svojej hmote, materiáli s pôvodným využitím a funkciou. Existencia tejto vyspelej architektúry dokladá veľký význam objektu ako sakrálnej stavby pre okolité obyvateľstvo už v časoch Veľkej Moravy, a zároveň tým svedčí o neprerušenom vývoji veľkomoravských a následne včasnostredovekých cirkevných inštitúcií. Oblasť Záhoria sa v priebehu 11. storočia stala postupným začleňovaním jednotlivých území súčasťou formujúceho sa uhorského štátu, ale až v prvej polovici 12. storočia sa toto územie definitívne začlenilo do regionálneho systému kráľovstva. Významným prvkom územia PZ sú relikty kultúrnej krajiny, ktorých stupeň zachovania a stupeň poznania dovoľuje jej primeranú rekonštrukciu nevyhnutnú pre pamiatkovú obnovu. V pamiatkovej zóne sú rovnako situované pozostatky barokových objektov určených na odchyt kačíc. Ide o murovanú architektúru tzv. „Kačenárne“ ako aj pozostatky rybníka určeného na odchyt kačíc. Objekt Kačenárne je zachovanou hospodárskou stavbou z polovice 18. storočia a je tiež historickým dokladom rozvoja obce Kopčian v období prechodu na moderný typ hospodárstva za Františka Štefana I. Lotrinského. Budova, ako súčasť komplexu odchytového hospodárstva, je pamiatkou jedinečného a na svoju dobu moderného technického zariadenia a tiež dokladom činnosti Habsburgovcov v tomto kraji. Objekt Kačenárne tiež vytvára zaujímavé výrazové aj významové prepojenie so žrebčínom v Kopčanoch. Rybník na odchyt kačíc bol vybudovaný na mieste pôvodného prírodného rybníka severne od obce Kopčany v polovici 18. storočia. Technické riešenie odchytového rybníka je významné pre územie Slovenska ako doklad ojedinelého, v tej dobe najmodernejšieho holandského riešenia pre odchyt divých kačíc, ktorý sa zavádzal približne v rovnakom čase aj v Anglicku. Je tiež dokladom rozvoja Holičsko-šaštínskeho panstva vo vzťahu ku Kopčanom a iniciatív Habsburgovcov v tomto období.

E.4. Predmet pamiatkovej ochrany

Predmetom pamiatkovej ochrany sú

- archeologické náleziská na polohách Za jazerom pri sv. Margite a Za Novou struhou ako aj známe a predpokladané archeologické náleziská v celej pamiatkovej zóne
- kostol sv. Margity Antiochijskej s cintorínom a reliktom pravdepodobne panského dvorca
- historický georeliéf s dunami eolického pôvodu a pozostatkami zaniknutých ramien , kde sú zachované informácie o vývoji krajiny a doklady o priebehu historickej komunikácie z hradiska Valy na východ na Nitriansko
- relikty kultúrnej krajiny súvisiace s obdobím Veľkej Moravy
- predpokladaný priebeh veľkomoravskej cesty, ktorej časť je vyznačená na katastrálnej mape v roku 1898
- objekty reprezentujúce hospodársku činnosť na území zóny a prepojenie na holičsky kaštieľ
- priebeh barokových komunikácií vyznačený na historických mapách a čiastočne zachovaný dodnes
- relikty historickej zelene súvisiace s funkciou majera Kačenáreň

- relikty historickej zelene súvisiace so zámernou estetizáciou krajiny, zachytené hlavne na historických mapových podkladoch
- regulované aj prirodzené vodné toky v krajine, či už funkčné alebo vyschnuté
- líniová zeleň popri vodných tokoch a cestách, solitérne stromy v krajine a plošná zeleň, mimo náletovej zelene v rybníku na odchyt divých kačíc
- krajina nenarušená technickými, reklamnými a inými prvkami a s tým súvisiacimi stavbami

F. ZÁSADY OCHRANY, OBNOVY A PREZENTÁCIE HODNÔT PAMIATKOVEJ ZÓNY

F.1. Základné požiadavky ochrany územia

Základným právnym predpisom usmerňujúcim činnosť vlastníkov, orgánov a organizácií štátnej správy a samosprávy, ako aj všetkých fyzických a právnických osôb pri nakladaní s pamiatkovým fondom je v súčasnosti zákon č. 49/2002 Z.z. o ochrane pamiatkového fondu z 19. 12.2001 v znení neskorších predpisov (zákon č. 479/2005 Z. z., zákon č. 208/2009 Z. z. a zákon č. 262/2011 Z. z., ďalej len pamiatkový zákon).

Podľa § 29 pamiatkového zákona je základná ochrana pamiatkového územia súhrn činností a opatrení, ktorými orgány štátnej správy a orgány územnej samosprávy v spolupráci s vlastníkmi nehnuteľností zabezpečujú zachovanie pamiatkových hodnôt v území, ich dobrý technický, prevádzkový a estetický stav, ako aj vhodný spôsob využitia jednotlivých stavieb, skupín stavieb, areálov alebo urbanistických súborov a vhodné technické vybavenie pamiatkového územia.

Ochrana pamiatkového fondu sa okrem pamiatkového zákona riadi najmä nižšie uvedenými právnymi predpismi:

- Vyhláška Ministerstva kultúry SR č. 253/2010 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov
- Ústavný zákon SNR č.460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky
- Zákon č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok)
- Zákon č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v znení neskorších predpisov
- Zákon 372/1990 o priestupkoch v znení neskorších predpisov

V zmysle Ústavného zákona z 9. januára 1991 „Listina základných práv a slobôd“ v Čl. 11 uvádza:

(3) Vlastníctvo zaväzuje. Nemožno ho zneužiť na ujmu práv iných alebo v rozpore so všeobecnými záujmami chránenými zákonom.

Čl. 35 uvádza:

(3) Nikto nesmie pri výkone svojich práv ohrozovať ani poškodzovať životné prostredie, prírodné zdroje, druhové bohatstvo prírody a kultúrne pamiatky nad mieru ustanovenú zákonom.

Podobne vyplýva aj z Ústavy SR z 1. septembra 1992 zčl.20, (3) že vlastníctvo zaväzuje. Nemožno ho zneužiť na ujmu práv iných alebo v rozpore so všeobecnými záujmami chránenými zákonom. Výkon vlastníckeho práva nesmie poškodzovať ľudské zdravie, prírodu, kultúrne pamiatky a životné prostredie nad mieru ustanovenú zákonom.

Zo 6. oddielu Ústavy vyplýva povinnosť: (2) Každý je povinný chrániť a zveľaďovať životné prostredie a kultúrne dedičstvo. (3) Nikto nesmie nad mieru ustanovenú zákonom ohrozovať ani poškodzovať životné prostredie, prírodné zdroje a kultúrne pamiatky.

V zmysle §4 zákona SNR č.369/1990 Z.z. obec pri výkone samosprávnych funkcií najmä:

- f) zabezpečuje výstavbu a údržbu a vykonáva správu miestnych komunikácií, verejných priestranstiev, obecného cintorína, kultúrnych, športových a ďalších obecných zariadení, kultúrnych pamiatok, pamiatkových území a pamätihodností obce
- o) zabezpečuje ochranu kultúrnych pamiatok v rozsahu podľa osobitných predpisov a dbá o zachovanie prírodných hodnôt,

Základné kroky vlastníka národnej kultúrnej pamiatky pri plánovanej obnove:

Pred začatím obnovy je vlastník NKP, resp. ním poverený správca, povinný krajskému pamiatkovému úradu predložiť žiadosť o rozhodnutie k zámeru obnovy. Požiadavka predložiť zámer vopred je formulovaná s úmyslom vylúčiť prípravu takej obnovy, ktorá je nezlučiteľná s ochranou pamiatkových hodnôt. Plánované využitie musí zohľadňovať existujúcu kapacitu pamiatky a rešpektovať jej hodnoty.

Zámer obnovy, ktorý je súčasťou žiadosti, obsahuje:

- identifikačné údaje o NKP
- majetkoprávne údaje o NKP
- plánované budúce využitie NKP (s ohľadom na jej kapacitu a hodnoty)
- uvedenie predpokladaných zmien NKP

KPÚ vydá rozhodnutie k zámeru obnovy NKP a osobitné záväzné stanovisko o každej výskumnej a inej prípravnej a projektovej dokumentácii.

Prípravnú a projektovú dokumentáciu a každú jej zmenu v priebehu spracovania je vlastník povinný prerokovať s KPÚ .

Vo všetkých druhoch ďalšieho konania (územné, stavebné, o zmene stavby, o kolaudácii, atď.) rozhoduje stavebný úrad na základe záväzného stanoviska KPÚ .

V priebehu obnovy NKP vykonáva KPÚ štátny dohľad. Zistené nedostatky oznámi stavebnému úradu. Ak ich následkom dôjde k ohrozeniu, poškodeniu alebo zničeniu hodnôt pamiatky, alebo ak ide o rozpor s vydaným rozhodnutím alebo záväzným stanoviskom, KPÚ práce na obnove NKP zastaví. Ak dôjde v priebehu prác k nepredvídanému nález, ten treba ohlásiť a práce, ktoré by mohli nález ohroziť, sa musia zastaviť až do vydania rozhodnutia KPÚ.

Národnú kultúrnu pamiatku nie je možné zbúrať bez vyňatia z ústredného zoznamu kultúrnych pamiatok SR

Základné kroky vlastníka nehnuteľnosti, ktorá nie je národnou kultúrnou pamiatkou, ale nachádza sa v PZ:

Pred začatím úpravy nehnuteľnosti v PZ je vlastník, resp. ním poverený zástupca, povinný vyžiadať si rozhodnutie KPÚ k zámeru.

Zámer úpravy, ktorý je súčasťou žiadosti, obsahuje:

- údaje o nehnuteľnosti
- základné majetkoprávne údaje o nehnuteľnosti

-plánované využitie nehnuteľnosti

-špecifikáciu predpokladaných plošných a priestorových zmien

KPÚ vydá rozhodnutie k zámeru úpravy nehnuteľnosti a osobitné záväzné stanovisko o každej výskumnej a inej prípravnej a projektovej dokumentácii.

Prípravnú a projektovú dokumentáciu a každú jej zmenu v priebehu spracovania je vlastník povinný prerokovať s KPÚ .

Vo všetkých druhoch ďalšieho konania (územné, stavebné, o zmene stavby, o kolaudácii, atď.) rozhoduje stavebný úrad na základe záväzného stanoviska KPÚ .

V priebehu úpravy nehnuteľnosti vykonáva KPÚ štátny dohľad. Zistené nedostatky oznámi stavebnému úradu. Ak ich následkom dôjde k ohrozeniu, poškodeniu alebo zničeniu hodnôt NKP alebo pamiatkového územia, alebo ak ide o rozpor s vydaným rozhodnutím alebo záväzným stanoviskom, KPÚ práce na úprave nehnuteľnosti zastaví. Ak dôjde v priebehu prác k nepredvídanému nálezu, ten treba ohlásiť a práce, ktoré by mohli nález ohroziť, sa musia zastaviť až do vydania rozhodnutia KPÚ.

Zásady ochrany pamiatkovej zóny obsahujú:

- Požiadavky na primerané funkčné využitie územia
- Požiadavky na zachovanie, ochranu a prezentáciu archeologických nálezísk
- Požiadavky na zachovanie, údržbu a regeneráciu historickej zelene
- Požiadavky na zachovanie, údržbu a regeneráciu objektovej skladby
- Požiadavky na zachovanie, ochranu a prezentáciu prvkov interiéru PZ
- Požiadavky na zachovanie charakteristických pohľadov a priehľadov

Požiadavky na ochranu pamiatkového územia sú zamerané hlavne na:

- Ochranu a zachovanie autenticity národných kultúrnych pamiatok a ich prostredia
- Ochranu a zachovanie archeologického dedičstva v neporušenej autentickej podobe v celej pamiatkovej zóne.
- Zachovanie historických, urbanisticko-architektonických vzťahov a priestorových väzieb v krajine
- Ochranu celkového krajinného rámca pamiatkového územia a reliktov historickej zelene
- Zachovanie historickej konfigurácie terénu
- Zachovanie vizuálneho uplatnenia dominantnosti kostola sv. Margity v rámci územia PZ
- Usmernenie výskumných aktivít a vedeckého bádania v súlade s určenými prioritami ochrany národných kultúrnych pamiatok a archeologického dedičstva v pamiatkovej zóne ako aj v súlade s medzinárodnými zmluvami a chartami.
- Vytvorenie predpokladov pre sprístupnenie, prezentáciu a popularizáciu národných kultúrnych pamiatok, hodnôt archeologického dedičstva a hodnôt kultúrnej krajiny v pamiatkovej zóne.
- Zamedzenie neželaným stavebným, poľnohospodárskym alebo iným rušivým zásahom do národných kultúrnych pamiatok, archeologického dedičstva a do krajinného celku pamiatkovej zóny.
- Vytvorenie podmienok pre pamiatkovú obnovu celého územia, odstránenie nevhodných zásahov do PZ a nevhodných činností v PZ
- Povoľovanie len projektov vysokej kvality, ktoré budú brať do úvahy pamiatkové hodnoty PZ
- Preverovanie možných dopadov stavebných a rozvojových zámerov v bezprostrednom okolí PZ

Metodika obnovy časti územia, vo vzťahu k spracovanému návrhu do zoznamu svetového dedičstva UNESCO, je volená ako konzervačno-rehabilitačná, pričom rehabilitácia sa vzťahuje najmä k oživeniu objektov NKP, ktoré sú dnes nevyužívané a majú rôzny stupeň stavebnotechnického stavu a čiastočne vo vzťahu k zaniknutým alejám. Charakter celého územia zóny si zachová, resp. obnoví prírodný rámec, viac zodpovedajúci ranostredovekej fáze a nebude rehabilitovaný vo vzťahu k barokovej etape s výnimkou severovýchodnej časti územia – alejí a areálov kačenárne a rybníka.

Hlavné zásady ochrany, obnovy a prezentácie hodnôt pamiatkového územia vychádzajú z výsledkov analýz urbanisticko-historického výskumu a miery zachovania pamiatkového fondu. Vzhľadom k veľkej rozdielnosti jednotlivých národných kultúrnych pamiatok a rôznorodosti jednotlivých priestorov PZ sa pristupuje k ochrane pamiatkových hodnôt diferencovane a územie v tomto materiáli je rozdelené na 4 sektory, pričom 1. a 2.sektor sú totožné s plochou národných kultúrnych pamiatok, 3.sektor zahŕňa plochu NKP rozšírenú o príľahlú časť krajiny a do 4. sektora sú zaradené všetky ostatné plochy zóny. Toto delenie územia vyplýva z odlišného prístupu ochrany, obnovy a prezentácie pamiatkových hodnôt obsiahnutých v jednotlivých sektoroch. K jednotlivým sektorom PZ je však potrebné aj pri riešení čiastkových urbanistických priestorov pristupovať ako k nedeliteľným štruktúram - ako k jednotnému celku, vzhľadom na potrebu funkčného, komunikačného aj vizuálneho prepojenia celého územia.

Sektor I. – Kostol sv. Margity a okolie.

Územie s vysokou mierou autenticity zachovanej historickej štruktúry. Základná metodika pamiatkovej ochrany bude formou konzervácie

Sektor II. – Hospodárska budova (Kačenáreň) a okolie.

Územie s možným návratom k pôvodnej identite historickej štruktúry na základe pamiatkových výskumov. Dotvorenie tohto územia si bude vyžadovať rozsiahle úpravy s cieľom doriešenia už neexistujúcich častí hospodárskej budovy. Vzhľadom na zásahy do prostredia sa bude v tomto území uplatňovať metóda rehabilitácie a revitalizácie.

Sektor III. - Odchytový rybník kačíc.

Územie s možným návratom k pôvodnej identite časti historickej štruktúry na základe terénneho pamiatkového výskumu a archívneho výskumu. Dotvorenie tohto územia si bude vyžadovať rozsiahle úpravy s cieľom čiastočného prinavrátania do pôvodného stavu. Vzhľadom na zásahy do prostredia sa bude v tomto území uplatňovať metóda konzervačno-rehabilitačná.

Sektor IV. – Ostatné plochy.

Rôznorodé územie s prelínajúcim sa archeologickým a prírodno-krajinárskym kultúrnym dedičstvom s rôznym stupňom samovoľnej degradácie a zásahov prírody či človeka. Uplatňovať sa bude konzervačná metóda pri archeologickom dedičstve a metóda revitalizácie plôch kultúrnej krajiny formou zachovania a prinavrátania prírodno - krajinného charakteru územia okrem severovýchodnej časti, kde bude čiastočná rehabilitácia barokovej krajiny.

F.2. Požiadavky na funkčné využitie územia

Funkčné využitie územia PZ Kopčany je limitované viacerými faktormi. V prvom rade je to veľká miera autenticity v nadzemí zachovaného stavebného fondu a zachovanosti

krajinného celku v ranostredovekej a v barokovej podobe. Unikátne dochovaný kostol sv. Margity Antiochijskej má nadregionálny význam a prepája časovo a významovo PZ Kopčany s Mikulčickým areálom na Českej strane.

Výsledky doterajšieho výskumu kostola sv. Margity a jeho bližšieho aj širšieho okolia boli impulzom k vyhláseniu západnej časti katastra Kopčian s koncentráciou archeologických nálezísk z 9.-10. storočia a ďalších období za pamiatkové územie s cieľom zamedziť alebo obmedziť na celom území orbu, ktorá môže ohroziť (hlavne hlboká orba) zachovanie archeologických nálezísk, a s cieľom spojiť a zosúladiť jeho prezentáciu s prezentáciou veľkomoravského hradiska Valy v Mikulčiciach. Z takto postaveného cieľa vyplývajú hlavné požiadavky na funkčné využitie jednotlivých prvkov zóny ako aj celého územia:

- Väčšine stavebných prvkov, nachádzajúcich sa v zóne, nie je možné prinavrátiť ich pôvodnú funkciu. Jedná sa najmä o obytné a strážne objekty zachované už len pod zemou, pohrebiská, ale ani kačerná a rybníku, kde návrat k odchytu divých kačíc je z rôznych hľadísk nereálny
- Je nutné zabezpečiť obnovu a následné využívanie objektov zapísaných v ÚZPF SR a tým zastaviť ich degradáciu
- Zamerať využitie celej zóny ako turistické územie, funkčne a prevádzkovo ho prepojiť s už existujúcim archeoparkom v Mikulčiciach, k čomu je potrebné postaviť lávku cez rieku Moravu
- Z Veľkomoravského obdobia je potrebné zachovať resp. prinavrátiť priestoru pri kostole a samotnému kostolu sakrálnu funkciu, archeologické nálezy z tohto obdobia, nachádzajúce sa v PZ prezentovať verejnosti v sústredených lokalitách.
- Baroková, hospodárska – poľnohospodárska funkcia severovýchodnej časti územia nebude prinavrátená, bude len vytvorená prezentácia autentických prvkov a revitalizácia, resp. reštitúcia krajiny a hospodárskych objektov do barokovej podoby pre účely sprístupnenia verejnosti. Prítom je nevyhnutné dať dôraz na zachovanie autentického krajinného charakteru a počítať iba s nutným minimom nových funkcií. V tejto súvislosti už začala obnova estetického prvku barokovej krajiny výsadbou aleje.
- Pre ochranu a zachovanie objektov nachádzajúcich sa pod zemou je nevyhnutné v čo najkratšej možnej dobe ukončiť akúkoľvek orbu na archeologických polohách. Vhodný spôsob pre ďalšie využitie je zmena na pasienky, avšak je možné na poliach založiť trávnik bežnou technológiou výsevu lúčnej trávnej zmesi. Táto môže byť využívaná v rámci turistického ruchu na rôzne športové, spoločenské a individuálne akcie turistov nevyžadujúce zásahy do terénu. V tejto súvislosti je potrebné prekategORIZOVAŤ „ornú pôdu“ na „ostatnú plochu“, do ktorej budú zahrnuté aj plochy vysokej zelene.
- Poľnohospodársku výrobu a jej transformáciu na lúčne hospodárstvo je nutné utlmiť najskôr v polohe „Za jazerom pri sv. Margite“ a „Za Novou struhou“
- V miestach, kde ešte poľnohospodárska výroba nie je zrušená, je nutné vylúčiť melioračné práce, hlbokú orbu a akékoľvek zásahy do terénu hlbšie ako 40 cm
- Po zmene časti plôch na pasienky bude potrebné postupne meniť na túto funkciu všetky plochy v PZ.
- V celej zóne je nutné vylúčiť akékoľvek skladové hospodárstvo – skládky slamy, hnoja a iných materiálov

Sektor I. Kostol sv. Margity Antiochijskej:

- Je žiaduce zachovať a podporiť pôvodnú funkciu sakrálneho objektu.
- V interiéri a exteriéri kostola je nežiaduce umiestňovať informačné panely, resp. iné informačné systémy.

- Zároveň je vhodné využitie kostola formou začlenenia do sústavy prehliadkovej turistickej trasy ako muzeálny exponát
- Návštevu kostola mimo jeho sakrálneho využitia je nutné realizovať v menších skupinách pod dohľadom zodpovednej osoby.
- Bezprostredné okolie kostola môže byť využívané na spoločenské a kultúrne akcie, pri ktorých bude zabezpečená maximálna ochrana architektúr kostola ako aj archeologických terénov. Charakter a ideová náplň kultúrnych a spoločenských akcií musí byť v súlade so sakrálnym a starobylým charakterom kostola sv. Margity.
- V odôvodnených prípadoch a po súhlase KPÚ Trnava je možné na kultúrne a spoločenské akcie využiť interiér kostola. KPÚ určí, či je možné akciu v interiéri uskutočniť a ak áno, za akých podmienok.

Sektor II. – Hospodárska budova (Kačenáreň)

Hospodárska funkcia Kačenárne, súvisiaca s odchytom kačíc, nemusí byť objektu prinavrátaná. Je potrebné, aby po obnove areál Kačenárne plnil hlavne kultúrno-spoločenskú funkciu, funkciu zázemia kostola a aby v areáli boli zabezpečené všetky funkcie, potrebné pre fungovanie archeoparku . Objekt kačenárne je možné využívať aj ako:

- informačná kancelária
- múzeum
- prednáškový a výukový priestor
- vedecké pracovisko
- strážny priestor
- predaj suvenírov
- občerstvenie
- reštaurácia (napr. predaj pečených kačíc)
- technické aj logistické zázemie kostola
- toalety
- pohotovostné parkovanie v areáli

Tieto funkcie sú vymenované orientačne, nie je možné ich do sektoru umiestniť všetky. V rámci prípravných prác na obnovu sektora je nutné spracovať štúdiu využiteľnosti priestoru , pre ktorú bude podkladom architektonicko-historický výskum objektu a staršie zameranie areálu. Taktiež je nutné spracovať potrebu investícií, vyvolaných pri jednotlivých funkciách a tieto bude možné do sektoru umiestniť len vtedy, ak vyvolané investície nebudú negatívne zasahovať do priestoru alebo zóny. V prípade nutnosti dovedenia inžinierskych sietí do areálu je potrebné pred ich uložením do zeme vykonať v celej dĺžke prechodu pamiatkovou zónou predstihový archeologický výskum a trasovanie prispôbiť nálezom tak, aby sa nálezy sieťami neporušili a nezničili. V sektore , ani v rámci vyvolaných investícií, nesmú byť použité vzdušné vedenia.

Sektor III. Odchytový rybník kačíc:

- Je nutné obnoviť vodnú plochu do barokového tvaru a rozmerov a prinavrátiť funkciu sústredovania vodných živočíchov (vodných vtákov, rýb)
- Po obnove rybníka je možné ho využívať k účelu, ku ktorému bol postavený, avšak vzhľadom na jeho špecifickú pôvodnú funkciu je postačujúca funkcia krajnotvorného prvku. Rybník možno využívať aj na chov rýb.
- Nie je možné toto územie využívať formou rekreácie obyvateľstva ako lodžkovania, táborenia a pod. v prípade, že tieto funkcie budú vyžadovať realizáciu nových prvkov a konštrukcií, nesúvisiacich s pôvodnou funkciou

- Ostatnú plochu v sektore možno využívať spôsobom, ktorý umožní v maximálnej miere prinavrátanie jej pôvodného barokového charakteru.
- Vybudovaním komunikácií v pôvodných – barokových polohách sa týmto časťami sektora prinavrátia ich funkcia súvisiaca s barokovou etapou

Sektor IV. Ostatné plochy

- Vodným tokom je potrebné ponechať pôvodnú, a teda i dnešnú funkciu, je však potrebné obnoviť funkciu prívodu vody do rybníka cez kanál Nová struha a odvodu vody cez Kačí kanál. Taktiež je potrebné v dlhodobom horizonte vrátiť vodu do vyschnutých kanálov a terénnych depresí
- Je potrebné opätovne sfunkčnit' komunikačnú sieť, pričom je treba zachovať pôvodné predpokladané trasovanie veľkomoravskej cesty aj barokovej (viď výkres zásad - komunikácie).
- Na veľkomoravskej ceste je možné vnieť oddychovú funkciu vytvorením nepravidelných odpočinkových sedení
- Barokovej komunikácii je potrebné prinavrátit' aj funkciu vychádzkovú, tzn. vytvoriť tienenie formou stromovej aleje
- Je potrebné obnoviť a sfunkčnit' prechod cez Novú struhu dreveným mostom v mieste pokračovania barokovej cesty vedúcej z Holičského kaštieľa ku kačenárni

F.3. Požiadavky na zachovanie, ochranu a prezentáciu archeologického dedičstva

Archeologické nálezy a náleziská, nachádzajúce sa pod zemou (prípadne i pod vodnou plochou a vodnými tokmi), súvisiace s obdobím Veľkej Moravy, sú predmetom ochrany na mieste, kde sa nachádzajú. Na celom území zóny je nutné pred akoukoľvek činnosťou spojenou so zemnými prácami (vrátane výsadby zelene), realizovať predstihový archeologický výskum (ďalej len výskum). Až po jeho vyhodnotení bude krajským pamiatkovým úradom určená možnosť realizácie zámeru. K základným podmienkam ochrany a prezentácie archeologického dedičstva patrí:

- Výskumy v maximálnej miere vykonávať nedeštruktívnymi metódami (vyhľadávanie a zber, geofyzika, letecká prospekcia a iné). Zistené nálezové situácie overovať cieľovou sondážnou metódou.
- Nutnosť vykonania výskumu musí byť dostatočne odôvodnená zámerom obnovy alebo úpravy nehnuteľnosti, neoddiskutovateľným vedeckým prínosom, alebo vážnym ohrozením archeologických nálezov a situácií.
- K požiadavke o vykonanie výskumu musí byť vypracovaný zámer výskumu predložený na Krajský pamiatkový úrad Trnava. Súčasťou zámeru musí byť projekt, ktorý bude obsahovať mimo iného rozsah a metódu vykonania výskumu a jeho odôvodnenie.
- Výskum je potrebné realizovať pred akýmkoľvek zásahom do terénu, tzn. pred budovaním komunikácií, vysádzaním zelene, kopianím rýh pre inžinierske siete, osádzaním informačných prvkov alebo prvkov mobiliáru, rekonštrukciou areálu kačenárne, prezentáciou pôvodného profilu rybníka, atď.
- Nálezy z obdobia Veľkej Moravy je nutné chrániť na pôvodnom mieste a navrhovaná činnosť, v rámci ktorej sa výskum realizuje, bude nálezu prispôsobená, nie opačne, tzn. buď sa neuskutoční plánovaná činnosť (napr. výsadba stromu) alebo sa presunie na iné miesto (napr. komunikácia, trasa inžinierskej siete), kde výstavbou nebudú nálezy narušené

- Spôsob ochrany alebo prezentácie nálezov navrhne archeológ vykonávajúci výskum, návrh je možné realizovať až po schválení krajským pamiatkovým úradom

Sektor I. Kostol sv. Margity Antiochijskej:

- Je nutné vylúčiť akékoľvek činnosti, ktoré by mohli ohroziť nepreskúmané archeologické terény.
- Nutnosť vykonania archeologického výskumu v okolí kostola sv. Margity musí byť dostatočne odôvodnená neodiskutovateľným vedeckým prínosom, potrebami obnovy, alebo vážnym ohrozením archeologických nálezov a situácií.
- V prípade, že archeologický výskum bude realizovaný v styku s architektúrou kostola, je nutné zabezpečiť vypracovanie architektonicko-historického výskumu obsiahnutého v nálezovej správe archeologického výskumu. O nutnosti realizovať výskum, príp. inú výskumnú alebo prípravnú dokumentáciu, rozhodne KPÚ Trnava..
- Základné informácie o kostole sv. Margity môžu byť umiestnené na informačnom zariadení, ktoré bude tvorené z prírodného materiálu (napr. prírodným balvanom – platňou evokujúcou náhrobok ranostredovekého cintorína).
- Prezentácia nesmie narúšať krajinné priehľady a nesmie rušivo pôsobiť na dominantnú architektúru kostola sv. Margity.
- V prípade prezentácie nemurovaných konštrukcií je prípustná prezentácia v rozdielnom vegetačnom kryte.

Sektor II. – Hospodárska budova (Kačenáreň)

- Nutnosť vykonania archeologického výskumu musí byť dostatočne odôvodnená neodiskutovateľným vedeckým prínosom, potrebami obnovy, alebo vážnym ohrozením archeologických nálezov a situácií.
- K požiadavke o vykonanie archeologického výskumu musí byť vypracovaný projekt predložený na Krajský pamiatkový úrad Trnava.
- V prípade, že archeologický výskum bude realizovaný v styku s architektúrou Kačenárne alebo iných súvisiacich architektur, je potrebné zabezpečiť vypracovanie riadneho architektonicko-historického výskumu obsiahnutého v nálezovej správe archeologického výskumu. Architektonicko – historický posudok rovnako ako výskum môže vypracovať iba osoba oprávnená vykonať architektonicko-historický výskum. O nutnosti vypracovať posudok resp. výskum rozhodne KPÚ Trnava.
- V sektore II je možné počítať s prezentáciou archeologických nálezov a to formou náznakovej rekonštrukcie na úrovni terénu, alebo mierne nad úrovňou terénu. Prezentácia nesmie narúšať krajinné priehľady a nesmie rušivo pôsobiť na dominantnú architektúru Kačenárne. V prípade prezentácie nemurovaných konštrukcií je prípustná prezentácia v rozdielnom vegetačnom kryte alebo drevenej konštrukcii. Archeologický výskum musí byť v prvej etape sústredený na zistenie stavieb z obdobia baroka z dôvodu zistenia barokového urbanizmu. Nutnosť vykonania archeologických sond na zistenie starších nálezov bude určená až na základe výsledkov 1. etapy.
- V prípade významného veľkomoravského nálezov v mieste predpokladaných hospodárskych stavieb kačenárne bude o ďalšom postupe možnej výstavby rozhodovať KPÚ

Sektor III. – Odchytový rybník kačíc

- Zásadnou požiadavkou v tomto sektore je prezentácia barokového odchytového rybníka kačíc, resp. jeho terénna časť. Na takúto prezentáciu je nutné realizovať archeologický výskum, s cieľom určiť presné výškové a pôdorysné pomery vodnej plochy, terénnej hrádze, prírodných kanálov, materiálové zloženie terénnych úprav atď. Výskum musí byť realizovaný tak, aby nepoškodil obvodovú zeleň, slúžiacu pôvodne ako vetrolamy.
- V mieste odchytového rybníka a jeho terénnych konštrukcií bude vykonaný archeologický výskum so zreteľom na zisťovanie prítomnosti barokových vrstiev a stavebných konštrukcií. V súvislosti s prezentáciou rybníka nie je nutné realizovať archeologický výskum na zistenie prítomnosti starších vrstiev.

Sektor IV. Ostatné plochy

- K požiadavke o vykonanie archeologického výskumu musí byť vypracovaný zámer alebo projekt predložený na Krajský pamiatkový úrad Trnava.
- V sektore IV je možné počítať s prezentáciou archeologických nálezov a to formou náznakovej rekonštrukcie na úrovni terénu, alebo mierne nad úrovňou terénu. Prezentácia nesmie narúšať krajinné priehľady. V prípade prezentácie nemurovaných konštrukcií je prípustná prezentácia v rozdielnom vegetačnom kryte alebo drevenej konštrukcii.
- Spôsob prezentácie archeologických nálezov musí byť zosúladený s prezentáciou nálezov v exteriéri Valov v Mikulčiciach, bude súčasťou výskumnej správy a predmetom schvaľovania na KPÚ.
- Výskumy realizované v súvislosti s budovaním cestnej siete, osvetlenia, prípojok inžinierskych sietí, osadenia mobiliáru, výsadbou stromov a pod. budú vykonávané v predstihu minimálne v rozsahu zemných prác stavby

F.4. Požiadavky na zachovanie, údržbu a regeneráciu historickej zelene a krajinných prvkov

Hlavnou prioritou je zachovanie prírodno-krajinárskeho charakteru územia z čias Veľkej Moravy a prinavrátenie tých prvkov z tohto obdobia, ktoré sú alebo budú výskumami doložené. Jedine v severozápadnej časti zóny je z dôvodu ochrany významnej kultúrnej vrstvy a z dôvodu ochrany urbanistických vzťahov v rámci PZ chránená historická štruktúra, ktorá je pozostatkom barokovej krajiny. Krajinný ráz v tejto časti územia musí byť zachovaný a čiastočne obnovený v pôvodnom urbanizovanom charaktere, no súčasne je nutné rešpektovať archeologické nálezy a náleziská hlavne z obdobia raného stredoveku a praveku.

Všeobecné požiadavky pri ochrane, úprave a umiestňovaní zelene na území pamiatkovej zóny:

- Zeleň v sektoroch I.-III. musí vytvárať jednotne koncipovaný celok s architektonickým objektom.
- Pred spracovaním návrhu sadovníckych úprav resp. pred jeho realizáciou, je potrebné na riešenej ploche zabezpečiť podmienky ochrany archeologických nálezov a archeologických situácií.

- Na území pamiatkovej zóny sa v maximálnej miere uplatní lúčny porast , z dôvodu zabezpečenia priestorového vnímania exponátov prezentujúcich veľkomoravské obdobie.
- Lúčne porasty budú obhospodarované dvoma spôsobmi - kosením a spásaním, pričom za vhodnejší spôsob obhospodarovania možno pokladať spásanie.
- Solitérne stromy vo voľnej krajine sa obmedzia na zachovanie existujúcich, prípadne vysadenie nových solitérov na zabezpečenie vizuálneho eliminovania rušivých pohľadov a priehľadov a môžu sa umiestniť aj k nepravidelným odpočinkovým sedeniam pri veľkomoravskej ceste. Nesmú však narušiť chránené priehľady na pamiatky a narušiť archeologické náleziská
- Obnovia sa barokové aleje podľa historických máp.
- Obnoví sa zeleň v rámci významných barokových objektov (kačenáreň, rybník).
- V trvalých výsadbách uprednostňovať tradičný sortiment domácich druhov drevín v súlade s hmotovo- priestorovým a architektonickým riešením stavieb
- Vysokú zeleň je možné vysádzať vo forme solitérov, resp. skupinách 3 -5 stromov v línii veľkomoravskej cesty severovýchodno-juhozápadnej orientácie v rozostupoch minimálne 20 metrov. Táto výsadba musí byť realizovaná tak, aby dreviny nenarušali pohľady a priehľady v PZ.
- Zachová sa polovysoká zeleň pozdĺž biokoridorov potokov.
- Súčasťou projektovej dokumentácie obnovy zelene bude aj obnova rybníka na odchyt kačíc so systémom privádzacieho a odtokového kanála

Vodné plochy a toky

- Neodmysliteľnou zložkou veľkomoravskej krajiny boli neregulované vodné toky a mokrade, ktoré je potrebné postupne do krajiny vracat', s čím súvisí aj potreba uvažovať v dlhodobom horizonte o obnove zaniknutého ramena Moravy. Tým sa prispeje k rekonštrukcii historickej krajiny a k rovnováhe ekosystému na slovenskej časti mikulčicko-kopčianskej aglomerácii

V jednotlivých sektoroch sú ďalšie podmienky pre zachovanie, údržbu a regeneráciu historickej zelene a krajinných prvkov určené nasledovne:

Sektor I. Kostol sv. Margity Antiochijskej:

- V rámci územia predmetnej parcely, prislúchajúcej kostolu a cintorínu sa bude jednať iba o udržiavanie lúčneho porastu na celom území parcely a ošetrovanie existujúceho solitéru lipy v SZ časti parcely.
- Atypické sadové úpravy predmetnej parcely sa týkajú pomerne vysokej miery použitia suchomilnej miestnej vegetácie, ktorá bude využitá najmä kvôli špecifickým úpravám povrchov, súvisiacich s ochranou archeologických nálezov. Ide o využitie ochranných bentonitových rohoží kvôli odvedeniu vody zo strechy od kostola, nakoľko drenážny rigol v blízkosti kostola nie je možné zrealizovať, lebo by narušil zakonzervované hroby odkryté v tesnej blízkosti jeho južného priečelia. Suchomilné trávy je potrebné vysiať aj nad plochou trativodu.
- Cintorín okolo kostola sv. Margity musí byť zatrávnený, vzrastlý strom v jeho bezprostrednej blízkosti je potrebné odborne ošetrovať. Po jeho dožití bude vysadený nový strom vo väčšej vzdialenosti od kostola tak, aby jeho koreňový systém nepôsoobil deštruktívne na kostol a zároveň ho kompozične dopĺňal. Presná vzdialenosť od objektu bude určená po vykonaní archeologickej sondy tak, aby výsadbou a budúcim koreňovým systémom neboli porušené hodnotné archeologické nálezy.

- Je nutná pravidelná kontrola zdravotného stavu dreviny arboristom, za účelom monitorovania zdravotného stavu, aby neprišlo k jeho deštrukcii, ktorá by mohla spôsobiť narušenie pamiatky – kostola.

Sektor II. Hospodárska budova (Kačenáreň)

- Na nezastavanej ploche bude založený lúčny porast bežnou technológiou výsevu lúčnej trávnej zmesi.
- Na základe konzultovanej projektovej dokumentácie s KPÚ bude navrhnutá plocha záhrady prislúchajúcej k barokovému objektu, pričom podkladom pre prípravu projektovej dokumentácie bude mapa z roku 1836 a 1860.
- Záhrada môže byť oplotená dreveným plotom, ktorý bude vzhľadovo a konštrukčne vychádzať z barokových predlôh.
- Od kačenárne smerom k mostu cez Kačí kanál je obnovená baroková aleja, ktorú bude potrebné pravidelne sledovať a udržiavať tak, aby plnila svoj pôvodný účel – estetizáciu krajiny

Sektor III. Odchyťový rybník kačíc

- „Kačací rybník“, jeho vletové kanály a brehy, budú upravené na základe výsledkov archívneho a archeologického výskumu do svojej pôvodnej podoby, je potrebné vytvoriť podmienky na prinavrátenie vodnej plochy, terénu a zelene do stavu z obdobia baroka.
- Náletová zeleň z plochy rybníka a z brehov bude odstránená
- Obvodová zeleň, plniaca funkciu vetrolamov, bude zachovaná, z plochy budú odstránené kroviny a zjavné nálety.
- Aleje, vedúce od rybníka k budove kačenárne budú obnovené v polohe podľa historickej dokumentácie, resp. v polohe úzkych parciel, ktoré v minulosti pravdepodobne slúžili ako prístupové komunikácie
- Na základe výsledkov výskumov a dendrologického prieskumu musí byť spracovaná projektová dokumentácia na riešenie obnovy celého územia, patriaceho do III. sektora

Sektor IV. Ostatné plochy

- V spolupráci s vodohospodármi spracovať návrh na revitalizáciu tokov potoka Nová struha a Kačieho kanála, revitalizovať a rozšíriť brehové porasty.
- Brehové porasty pozdĺž Kačieho kanála, (ktorý je pravdepodobne umelo vybudovaný, alebo v priestore mokrade prehĺbený a spája potok Nová Struha a potok Kyštor), budú kopírovať tok v úseku prechádzajúcom pamiatkovou zónou a budú len minimálne regulované. Šírka porastov po oboch stranách toku a tiež v celej jeho dĺžke bude rôzna.
- Brehové porasty Kačieho kanála budú doplnené tak, aby opticky prekryli nežiadúci priehľad na panelákovú výstavbu v Holíči z pohľadu od kostola a kačenárne.
- Brehové porasty potoka Nová Struha budú len minimálne upravované (odstraňovanie nečistôt, komunálneho odpadu ap.) a vo veľkej miere ponechané vo forme naturálneho porastu. Porasty budú kopírovať tok minimálne na ploche pamiatkovej zóny a budú len minimálne regulované, ich „čistenie“ je vhodné realizovať formou spásania spodných porastov. Šírka porastov po oboch stranách toku a tiež v celej jeho dĺžke bude rôzna.
- V snahe navrátenia porastov pozdĺž juhozápadnej hranice do kategórie lužného lesa v spolupráci s vodohospodármi stanoviť režim s možným zavodením, prípadne sprietočnením plochy kanála - medzi Novou Struhou a riekou Moravou.
- V severnej a severovýchodnej časti pamiatkovej zóny môže byť prezentovaná baroková krajina len za predpokladu nenarušenia archeologických nálezov.

- Výsadba musí byť navrhnutá tak, aby boli umožnené priehľady na jednotlivé objekty zóny, príp. na zaujímavé vyhliadky do okolia. Zabezpečiť priehľady na kostol je nutné hlavne na veľkomoravskej trase, pri nástupe zo severovýchodu, od majera Kačenáraň, z hrádze rieky Morava aj od kanála Kýštor.
- Na poliach bude postupne založený lúčny porast bežnou technológiou výsevu lúčnej trávnej zmesi a udržiavaný formou spásania.
- Sadové úpravy budú realizované po etapách. Po doriešení úprav územia nominovaného do zoznamu svetového kultúrneho dedičstva UNESCO bude vhodné doriešiť úpravy celého územia v pamiatkovej zóne.

F.5. Požiadavky na zachovanie, údržbu a regeneráciu objektovej skladby

F.5.1. Požiadavky na zachovanie, údržbu a regeneráciu NKP

Zachovanie, údržbu a regeneráciu národných kultúrnych pamiatok je možné realizovať len na základe pamiatkových výskumov, ktorých súčasťou bude návrh na obnovu. Druh, rozsah a spôsob realizácie výskumov bude určený krajským pamiatkovým úradom. Až na základe schválených výskumov a návrhov na obnovu bude možné pristúpiť k spracovaniu projektovej dokumentácie obnovy. Presný postup vlastníka NKP je podrobnejšie spracovaný v kapitole F.1. tohto materiálu.

F.5.2. Požiadavky na zachovanie, údržbu a regeneráciu objektov s pamiatkovou hodnotou

Objekty s pamiatkovou hodnotou, tzn. Kačí kanál, Nová struha, Stará struha a potok Kýštor, archeologické náleziská a predpokladané historické komunikácie, sú predmetom ochrany a je potrebné ich zachovať. Predmetom ochrany je aj zeleň, nachádzajúca sa na brehoch kanálov, pri hrádzi rieky Morava, ale aj solitérne stromy voľne rastúce po celom chránenom území. Požiadavky na jej zachovanie, údržbu a regeneráciu sú stanovené v kapitole F.4 a požiadavky na zachovanie, ochranu a prezentáciu archeologických nálezísk sú stanovené v kapitole F.3. Trasovanie komunikácií je možné meniť len na základe výsledkov výskumov.

- Všetky kanály je potrebné priebežne čistiť a udržiavať tak, aby bol zachovaný prietok vody.
- Brehy zostanú v prírodnej podobe, nebudú upravované žiadnym spevňovacím materiálom
- V mieste predpokladaného veľkomoravského prechodu cez Novú struhu je možné realizovať lávku pre peších a cyklistov, ktorá bude z prírodných materiálov – z neopracovaného alebo len minimálne opracovaného dreva
- Ďalší prechod cez Novú struhu je možné realizovať v pokračovaní barokovej cesty, vedúcej z Holíča ku kačenárni. Tu je taktiež nutné použiť prírodné materiály
- Je vhodné obnoviť drevený most v predpokladanom mieste prechodu veľkomoravskej trasy cez Kačí kanál, ktoré je pravdepodobne mierne posunuté voči dnešnému betónovému mostu južným smerom

F.5.3. Požiadavky na zachovanie, údržbu a regeneráciu ostatných objektov v PZ

Most cez Kačí kanál ani asfaltová komunikácia medzi mostom a brodom cez Novú stuhu nie sú predmetom ochrany.

- Most je možné odstrániť a nahradiť dreveným.
- Asfaltovú komunikáciu je potrebné odstrániť a nahradiť komunikáciou s prírodným povrchom. Jej presné trasovanie je zrejmé z výkresu zásad a bližšie je popísané v kapitole F.6.1 .
- Pri kostole sv. Margity je informačná tabuľa, ktorá už neslúži svojmu účelu a je potrebné ju odstrániť.

F.6. Požiadavky na zachovanie, ochranu a prezentáciu pamiatkových hodnôt územia pri riešení nových prvkov

Na plánované využitie územia pamiatkovej zóny, ktorým je hlavne zaradenie jednotlivých objektov a celého územia do trasy archeoparku Mikulčice – Kopčany, je potrebné do priestoru umiestniť rôzne prvky nevyhnutné pre plynulý chod novej funkcie napr. orientačné a informačné tabule, lavičky a iný mobiliár (smetné koše, svietidlá, stojany na bicykle). Budú sem umiestňované len v nevyhnutnom rozsahu, budú jednoduchého vzhľadu, ktorý bude s historickým prostredím v súzvuku, nie v kontraste.

- Všetky prvky mobiliáru a stavebných konštrukcií musia byť z prírodného materiálu (kameň, drevo)
- Drevené a kamenné prvky musia byť vo forme neopracovaného, alebo nahrubo opracovaného materiálu.
- Svietidlá a stojany na bicykle môžu byť z kovu s čiernou matnou povrchovou úpravou
- Na mobiliár nepoužívať typizované a sériovo vyrábané prvky

Systém mobiliáru musí byť spracovaný na celú PZ koncepčne, mobiliár vo všetkých sektoroch musí byť jednotný (aj keby bol umiestňovaný postupne), návrh mobiliáru musí byť konzultovaný a projektová dokumentácia schválená KPÚ Trnava. Výnimku môže tvoriť len severovýchodná časť zóny, kde sa uvažuje s vrátením barokovej úpravy krajiny

Systém mobiliáru musí byť v súlade s charakterom PZ, musí byť realizovaný takým spôsobom, aby nebol v krajine rušivým prvkom (napr. voľne položený neopracovaný kameň, prípadne prvky stojace pod solitérmi stromov).

Mobiliár musí s okolitým prostredím splynúť a vytvoriť v prostredí pamiatkovej zóny jej súčasť pri využívaní regionálnych historických urbanistických a architektonických princípov a tvaroslovia. Nesmie sa svojím pôsobením negatívne alebo dominantne presadzovať na úkor prostredia.

Umiestňovanie dopravných značiek v PZ je potrebné minimalizovať, prípadne využívať vodorovné značenie, resp. využívať iný spôsob značenia. Za nosiče značenia použiť prírodný materiál – kameň, drevo, strom.

Sektor 1 – kostol sv. Margity

- neumiestňovať žiaden mobiliár s výnimkou lavičky a smetného koša pri lavičke
- základné informácie o kostole sv. Margity môžu byť umiestnené na informačnom zariadení, ktoré bude tvorené prírodným materiálom, napr. kameňom

Sektor II. – Kačenáreň

Je možnosť umiestniť:

- Informačné a orientačné tabule
- označenie zariadení nachádzajúcich sa v budove
- lavičky
- stojany na bicykle
- smetné koše
- letné sedenia so slnečníkmi, alebo bez prekrytia

Sektor III. – Odchyťový rybník kačíc

Je možnosť umiestniť:

- Informačné a orientačné tabule
- lavičky
- stojany na bicykle
- smetné koše
- svietidlá

Sektor IV. - Ostatné plochy:

Je možnosť umiestniť:

- Informačné a orientačné tabule
- lavičky
- stojany na bicykle
- smetné koše
- svietidlá

F.6.1. Požiadavky na riešenie komunikácií a povrchových úprav urbanistických priestorov

- Dominantným komunikačným prvkom celej lokality bude Veľkomoravská cesta, ktorá do územia pamiatkovej zóny vstupuje na východe z dvoch strán – od Holíča a od Kopčian, spája sa pred prechodom cez Kačí kanál, pokračuje na západ smerom ku Kačenárni, pred ktorou sa mierne odkláňa juhozápadným smerom ku kostolu sv. Margity Antiochijskej, z východnej strany obchádza kostol s cintorínom a archeologickú lokalitu – areál so zaniknutým ranostredovekým panským dvorcom, okolo ktorého sa stáča a severozápadným smerom, prechádza povedľa archeologického náleziska Za Novou struhou, severne od Starej struhy, k rieke Morava. Je potrebné počítať s rekonštrukciou tejto trasy v plnom rozsahu.
- Veľkomoravská trasa bude slúžiť výlučne pre peší pohyb, svojim výrazom musí naznačovať historický stav – nebude mať pevné ohraničenie obrubníkmi, bude mať rozdielnu šírku v rámci svojho profilu a vrchná vrstva bude pozvoľna prechádzať do voľného terénu, bude vyhotovená z prírodného sypaného a udusaného materiálu (napr. piesku).
- V prvej etape je možné z dôvodu nedoriešených vlastníckych vzťahov umiestniť cestu v časti medzi riekou Morava a Novou struhou z južnej strany Starej struhy. Po vybudovaní komunikácie zo severu Starej struhy bude južná slúžiť len pre cyklistickú dopravu

- Cesta južne od Starej struhy bude dočasne slúžiť pre peších aj pre cyklistov, je na nej možné použiť pevný materiál z dôvodu, že tento úsek cesty sa nachádza v zátopovej oblasti rieky a sypký materiál by bol povodňami odplavovaný. Je však potrebné vybrať materiál výrazovo sa približujúci sypanému kamenivu
- Z veľkomoravskej trasy môžu byť vytvorené odbočky jednak k jestvujúcim objektom – kostol sv. Margity a kačenáreň a jednak k budúcim prezentáciám archeologických nálezísk. Ich tvarové a materiálové riešenie bude vychádzať zo sprístupňujúceho objektu.
- Miesto nástupu z veľkomoravskej trasy ku kostolu s cintorínom bude na rozhraní veľkomoravského sídliska, umiestneného juhozápadne od kostola a pohrebiska. Jeho presnú trasu určí archeológ .
- Komunikácia bude slúžiť len pre peších, bez možnosti prístupu autami či bicyklami
- Prístupové komunikácie ku kostolu a k archeologickým prezentáciám budú vizuálne čo najmenej vnímateľné, len nepatrne odlišiteľné od okolitého terénu.
- Cyklistická doprava, vedúca z hrádze Moravy popri Starej struhe, bude odklonená v mieste prechodu cez Novú struhu južným smerom a popri Novej struhe prejde až k žrebčín, ktorý sa nachádza v intraviláne Kopčian. Pred prechodom cez Kýštor môže byť mierne odklonená východným smerom k dnešnému mostu cez Kýštor
- Ďalšou významnou komunikáciou bude cesta, vybudovaná v období baroka. Vede od mosta cez Kačí kanál k prechodu cez Novú struhu popri kačenárni, z jej severnej strany. Pri kačenárni bude na ňu napojená odbočka k rybníku, k jeho juhozápadnému nárožiu. Je možné vytvoriť aj paralelnú cestu k rybníku, ktorá je vyznačená na historických mapách, k juhovýchodnému nárožiu rybníka, táto však nebude s hlavnou trasou prepojená. Na historických mapách je vyznačená aj trasa vedúca od prechodu cez Novú struhu smerom juhozápadným k Starej struhe. Táto nie je dodnes zachovaná, no do budúcnosti je možné ju obnoviť, avšak len ako pešiu komunikáciu, z prírodného sypaného materiálu.
- úsek medzi Kačím kanálom a kačenárňou bude umožňovať prístup motorovým vozidlám a bicyklom.
- Pri Kačenárni bude zabezpečená možnosť otočenia vozidiel.
- Statická doprava, nevyhnutná pre prevádzkovanie budovy tzv. objektu Kačenárne, bude riešená len v areáli samotného objektu a iba v najnutnejšom počte. Povrchová úprava parkoviska bude totožná s barokovou trasou.
- Barokové komunikácie budú výrazovo odlišené od veľkomoravskej trasy, taktiež však bude použitý prírodný sypaný materiál
- Cesta bude mať pevné ohraničenie obrubníkmi, bude konštantnej šírky, časť od Kačieho kanála ku kačenárni bude lemovaná stromovou alejou. Alejou stromov môžu byť lemované aj cesty vedúce k rybníku. Cesta od Novej struhy smerujúca k Starej struhe bude bez aleje.
- Popri barokovej ceste môžu byť vytvorené oddychové polohy, v ktorých môžu byť osadené lavičky, smetné koše, osvetlenie, prípadne jednoduché informačné prvky. Všetky prvky budú z kvalitne spracovaného prírodného materiálu
- Záchytné parkoviská budú v súlade s koncepciou širšieho okolia riešené na okraji územia pamiatkovej zóny, resp. mimo nej.
- Je potrebné, aby úprava všetkých verejných plôch, priestranstiev a komunikácií zodpovedala historickej povahe pamiatkového územia a bola riešená z prírodného materiálu.
- Presné trasovanie cestnej siete je zaznačené v priloženej mape (výkres 3).
- trasy pre jazdu na koni budú riešené zo Žrebčína, (v ktorom sa počíta s chovom koní, spojených s hypoterapiou) cez biokoridor spájajúci Žrebčín s lokalitou vodných plôch Boričky, prípadne cez biokoridor Kýštora ku holičskemu zámku a späť okolo obnoveného rybníka po päte svahu hrádze Moravy. Celá trasa bude vedená v okrajových polohách zóny

- komponovať zastávky pozdĺž trasy v západnej časti územia s dôrazom na zohľadnenie samostatných priehľadov na areál Kačenárne s rybníkom a kostol sv. Margity,
- Mosty, prekonávajúce malú prekážku, budú celodrevené, pri prekonávaní väčšej prekážky je možné použiť trvanlivejší materiál - kov, ktorý však bude výrazovo potlačený. Materiál na zábradlie bude vždy drevený
- Popri ceste môžu byť oddychové polohy vytvorené rozšírením cesty, v ktorých môžu byť prvky na sedenie, prvky informatívneho charakteru, odpadové koše, prípadne tieniaci strom. Všetky použité prvky však musia byť z prírodného materiálu ručne opracovaného (drevo, kameň)

F.6.2. Požiadavky na riešenie technickej infraštruktúry

Územím je možné viesť inžinierske siete len nevyhnutné pre prevádzku PZ. Všetky siete je nutné viesť pod povrchom terénu. Jestvujúce trasy elektrických vzdušných vedení – popri kanáli Kyštor a popri hrádzi rieky Morava, je potrebné trasovať pod zemou.

Sektor I. – kostol sv. Margity

- Neumiestňovať žiadne technické zariadenia

Sektor II. – Kačenáreň

- Možnosť umiestniť technické zariadenia, vytvoriť celé zázemie pre sektor I. v sektore II.
- Rozvodné elektroskrine a podobné zariadenia nie je prípustné umiestňovať na hlavnej fasáde objektu kačenárne. Je potrebné ich umiestniť vo vnútrobloku kačenárne tak, aby boli čo najmenej vnímateľné, ich rozmery boli čo najmenšie a výraz prispôbený okoliu, do ktorého sa vkladajú.
- Exteriérové súčasti klimatizácie sú neprípustné, taktiež kolektory a akékoľvek technické zariadenia, znehodnocujúce výraz objektov.
- Použitie nevyhnutných komunikačných zariadení - napr. satelitných antén, antén pre GSM, a pod. je prípustné len v polohe kačenárne, v obmedzenom rozsahu, zariadenia však nemajú byť viditeľné z verejného priestoru a nesmú znehodnocovať pamiatkové hodnoty územia a pamiatok.

Sektor III. – Odchyťový rybník kačíc:

- neumiestňovať žiadne technické zariadenia

Sektor IV. - Ostatné plochy:

- Použitie slnečných kolektorov, veterných turbín, fotovoltaických systémov a podobných energetických zariadení, netypických pre pamiatkové územie, nie je na ploche celej pamiatkovej zóny a územia navrhovaného do zoznamu UNESCO možné umiestňovať.
- Potrebné inžinierske siete vrátane verejného osvetlenia je nutné viesť v trasách komunikácií pod povrchom terénu.

F.6.3. Požiadavky pre umiestnenie reklamy a informačných systémov

- Podľa § 30 ods. 3 novely pamiatkového zákona č. 104/2014, účinnej od 1.7.2014 je možno umiestniť reklamu, reklamné, informačné, propagačné alebo technické zariadenie,

ktoré nie je stavbou, na nehnuteľnej kultúrnej pamiatke alebo v pamiatkovom území len na základe rozhodnutia krajského pamiatkového úradu. Krajský pamiatkový úrad v rozhodnutí určí, či je predložený návrh z hľadiska záujmov chránených týmto zákonom prípustný a určí podmienky jeho realizácie a umiestnenia. Ak umiestnenie reklamy, reklamného, informačného, propagačného alebo technického zariadenia povoľuje stavebný úrad, krajský pamiatkový úrad vydá záväzné stanovisko z hľadiska záujmov chránených týmto zákonom a je v konaní stavebného úradu dotknutým orgánom

- Umiestnenie reklám a označenia prevádzok v celom pamiatkovom území, mimo objektu kačenárne je neprípustné.
- Veľkoplošné reklamy, billboardy, vystužené bannery a svetelné typy reklamných zariadení sú neprípustné v celom pamiatkovom území. Výnimkou sú dočasné reklamné plochy umiestňované počas trvania podujatí realizovaných na území pamiatkovej zóny. Tie však nesmú byť kotvené do terénu a nesmú žiadnym spôsobom poškodiť NKP.
- V celej zóne musí byť spracovaný jednotný informačný systém zameraný hlavne na informovanie o pamiatkach Veľkej Moravy
- na všetky nové prvky musí byť spracovaný architektonický návrh, ktorý bude vychádzať z daného prírodného prostredia, prvky musia byť navrhnuté z prírodných materiálov, vzájomne zosúladené s ostatnými prvkami zóny (s osvetlením, mobiliárom) a návrh musí byť v priebehu spracovávaní konzultovaný a odsúhlasený na KPÚ

Sektor 1 – kostol sv. Margity

- neumiestňovať žiadne reklamy
- základné informácie o kostole sv. Margity môžu byť umiestnené na informačnom zariadení, ktoré bude tvorené z prírodného materiálu, napr. prírodným kameňom,

Sektor II. – Kačenáreň

Je možnosť umiestniť:

- informačné tabule
- označenie zariadení nachádzajúcich sa v budove alebo v areáli. V prípade väčšieho počtu prevádzok je nutné zvoliť jednotný systém reklám, informácie sústrediť na jednom mieste (na jednej tabuli) a navrhnuť systém s možnosťou ľahkej výmeny jednotlivých tabuliek

Sektor III. – Odchyťový rybník kačíc

- neumiestňovať žiadne reklamy

Sektor IV. - Ostatné plochy:

- Riešenie informačného systému, musí byť realizované takým spôsobom, aby nebol v krajine rušivým prvkom (napr. prvky ležiace, prípadne stojace pod solitérmi stromov).

F.7. Požiadavky na ochranu siluety a panorámy územia a na zachovanie charakteristických pohľadov a priehľadov

Silueta a panoráma PZ musí byť zachovaná v dnešnej podobe. Je nutné vylúčiť akúkoľvek stavebnú činnosť okrem výstavby objektov súvisiacich s pripravovaným archeologickým parkom – komunikácie, mosty, parkové a sadovnícke úpravy, informačný systém, prezentácia archeologických nálezísk, oddychové plochy. Do súčasnej siluety a panorámy najviac môžu zasiahnuť zmeny súvisiace s výsadbou novej zelene, revitalizáciou rybníka a obnovou objektu Kačenárne.

S výsadbou novej zelene sa počíta v súvislosti prinavrátaním barokového vzhl'adu časti krajiny, umiestňovaním doplnkovej zelene, zelene ohraničujúcej hranice pamiatkovej zóny, zelene vysádzanej v súvislosti s prezentáciami archeologických nálezov a zelene vysádzanej v súvislosti úpravou rušivých priehľadov a pohľadov. Revitalizácia rybníka predpokladá výrub časti stromov, ktoré majú vplyv na celkovú siluetu a panorámu. Obnova objektu Kačenárne, pri ktorej bude obnovená strecha rovnako ovplyvní siluetu a panorámu pamiatkovej zóny.

K ochrane, pohľadov a priehľadov v otvorenej krajine možno pristupovať z dvoch hľadísk:

- Zveľaďovanie a ochranu žiaducich, hodnotných pohľadov a priehľadov.
- Odstraňovanie a zamedzovanie rušivým, nežiadúcim pohľadom a priehľadom.

Zveľaďovanie a ochrana žiaducich, hodnotných pohľadov a priehľadov

Sektor 1 – kostol sv. Margity:

K najdôležitejším priehľadom v pamiatkovej zóne sú priehľady viditeľné z bezprostredného okolia kostola sv. Margity. Výsadba zelene, prezentácie archeologických nálezov príp. výstavba v rámci pamiatkovej zóny musí byť volená tak, aby zostali zachované nasledovné priehľady:

- Priehľad južným a juhovýchodným smerom kostol a strešnú krajinu obce Kopčany.
- Priehľad východným a severovýchodným smerom na objekt Kačenárne a medze viditeľné v diaľkových pohľadoch.

Sektor II. – Kačenáreň:

Výsadba zelene, prezentácie archeologických nálezov príp. výstavba v rámci pamiatkovej zóny musí byť volená tak, aby zostali zachované nasledovné priehľady:

- Priehľad juhozápadným smerom na kostol sv. Margity a otvorenú krajinu v pozadí.
- Priehľad južným a juhovýchodným smerom na kostol a strešnú krajinu obce Kopčany.
- Priehľad severným smerom na objekt rybníka (sektor III)

Sektor III. – Odchytový rybník kačíc:

Najcennejší priehľad sa nachádza na styku plánovanej barokovej komunikácie a plochy NKP rybník. Cenený je priehľad južným a juhozápadným smerom na objekty Kačenárne a v pozadí kostol sv. Margity, ktorý je potrebné zachovať

Sektor IV. - Ostatné plochy:

Najdôležitejšie sú priehľady na kostol sv. Margity, ktorý je viditeľný z okrajových častí zóny - z hrádze Moravy, z prístupovej komunikácie vychádzajúcej z intravilánu Kopčian, ako aj polohy Kýštor, kde sa plánuje vytvoriť cyklistická trasa a cesta pre jazdu na koňoch.

Je nevyhnutné zabezpečiť, aby chránené pohľady neboli rušené žiadnou výsadbou, drobnými stavbami či prezentáciou, preto je potrebné, hlavne pred výsadbou nových stromov, preveriť zachovanie priehľadu (napr. vizualizáciou)

Do budúcnosti je potrebné podporiť priehľad na kostol sv. Margity z hrádze Moravy tým, že vysoký strom na brehu kanála Nová struha bude po dožití a následnom odstránení nahradený stromom pri Novej struhe, avšak v inej polohe

Odstraňovanie a zamedzovanie rušivým, nežiadúcim pohľadom a priehľadom

Pri priehľade severovýchodným smerom od kostola sv. Margity je cez dve prieluky v poraste medze ,resp. cez brehový porast Kačieho kanála vidieť nevhodnú výškovú zástavbu, nachádzajúcu sa v meste Holíč (paneláky, moderné hospodárske stavby). Je nutné vhodnou výsadbou tomuto priehľadu zamedziť.

G. SPOLUPRÁCA NA REGENERÁCIÍ PAMIATKOVÉHO ÚZEMIA

V zmysle platných legislatívnych noriem Slovenskej republiky sa na ochrane a regenerácii chráneného územia Pamiatkovej zóny spolupodieľajú tiež orgány štátnej správy a miestnej samosprávy.

Samosprávny kraj vo svojom územnom obvode utvára podmienky na ochranu pamiatkového fondu, vyjadruje sa o návrhoch na vyhlásenie a zrušenie pamiatkových území a spolupracuje s orgánmi štátnej správy na ochranu pamiatkového fondu pri záchrane, obnove a využívaní kultúrnych pamiatok a pamiatkových území.

V zmysle § 2 ods. 1 zákona SNR č.369/1990 Z.z. o obecnom zriadení obec utvára všetky podmienky potrebné na zachovanie, ochranu, obnovu a využívanie pamiatkového fondu obce.

Pri koordinácii predovšetkým stavebnej činnosti v pamiatkovej zóne je nutná spolupráca a informovanosť zainteresovaných orgánov tak, aby boli zachované všetky dôvody a hodnoty, pre ktoré sa stalo územie predmetom pamiatkového záujmu v zmysle Zákona č.49/2002 Z.z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov.

Pri ochrane pamiatkového fondu majú spolupracovať vlastníci so samosprávou, štátnou správou a záujmovými združeniami, vytvorenými aj na tento účel.

V záujme skutočnej spolupráce je potrebné, aby obec (samospráva) úzko kooperovala s KPÚ pri schvaľovaní zámerov na zmenu využitia pamiatkového územia, keďže s touto zmenou sú spojené možné i negatívne dopady na zachovanie hodnôt pamiatkového fondu. Táto spolupráca je nevyhnutná nielen pri obvyklých činnostiach (obstarávanie ÚPD, schvaľovanie PD), ale najmä pri prijímaní zmien a doplnkov ÚPD a pri dodatočných schvaľovaniach zmien stavieb pred dokončením, ktoré sa týkajú pamiatkového územia. Základná ochrana pamiatkového územia nemôže byť úspešná bez aktívnej spoluúčasti a podpory obyvateľov.

H. PRÍLOHY

Grafické :

Výkres 1 – rozdelenie PZ na sektory

Výkres 2 –vyznačenie plôch parciel NKP

Výkres 3 –zásady ochrany pamiatkovej zóny

Výkres 4 – vyznačenie archeologických polôh

Mapa širších vzťahov – použité z dokumentu: Pamiatky Veľkej Moravy, Slovanské hradisko v Mikulčiciach a Kostol sv. Margity Antiochijskej v Kopčanoch Česká republika - Slovenská republika, hlavná časť nominačnej dokumentácie 2012

Fotografické:

Fotodokumentácia územia Pamiatkovej zóny Kopčany

Historické mapy:

Mapa povodia Moravy, polovica 18. storočia, ŠABA Bratislava- Pobočka Skalica

Vojenské mapovanie na Slovensku- I. vojenské mapovanie

Vojenské mapovanie na Slovensku- II. vojenské mapovanie

Vojenské mapovanie na Slovensku- III. vojenské mapovanie

Mapa Holíča, obce Kopčany a k nim príslušných radimovských, unínskych a letničských lúk v Nitrianskom komitáte kráľovstva Uhorského (Kaiserliche Koenigliche Holitsch gemeinde Koptschan mit den hiezu enelavirten Radimower, Unyner und Lettnitzer Wiesen im Nitraer Commitate des Koenigreiches Ungarn). 1836, ŠABA Bratislava- Pobočka Skalica

Komasačná mapa obce Kopčany (Karte der comassirtzen Dorf Gemeinde Kopcsan) 1862. ŠABA Bratislava, pobočka Skalica

Obec Kopčany v Uhorsku, Bratislavský okres, Nitriansky komitát (Dorf Koptschan in Ungarn, Pressburger Distrikt ober Neutraer, K:K: Familien Fonds-Gut-Holitsch) 1860, ŠABA – Pobočka Skalica

Katastrálna mapa obce Kopčany (Kopcsany) 1898

Záverečné ustanovenie**Rozhodnutie o vyhlásení Pamiatkovej zóny Kopčany****Skratky použité v materiáli:**

1.VM – 1. Vojenské mapovanie

2.VM – 2. Vojenské mapovanie

3.VM – 3. Vojenské mapovanie

k.ú. – katastrálne územie

KPÚ – Krajský pamiatkový úrad Trnava

Mapa KN – mapa katastra nehnuteľností

Mapa PK – mapa pozemkového katastra

NKP - národná kultúrna pamiatka

OMK – odborná metodická komisia PU SR

PD – projektová dokumentácia

PU SR – Pamiatkový úrad Slovenskej republiky, Bratislava

PZ – pamiatková zóna Kopčany

ÚPD – územnoplánovacia dokumentácia

ÚPN – územný plán

ÚZPF SR – Ústredný zoznam pamiatkového fondu Slovenskej republiky